GENÇLERLE SÖYLEŞİ

Diyanet İşleri Başkanlığı / 601
Halk Kitapları / 152

Baskı Kontrol
Altan Çap

Resimler
Orhan Akcan

İç Tasarım ve Kapak
Ali Karagöz

2012-06-Y-0003-601
ISBN 978-975-19-3510-6

Baskı
Aydoğdu Ofset
Tel.: (0.312) 395 81 44

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Tel.: (0.312) 295 72 93 - 295 72 94
Faks: (0.312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel.: (0.312) 295 71 53 - 295 71 56
Faks: (0.312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

GENÇLERLE SÖYLEŞİ

MEHMET ERDOĞAN

5. BASKI

ANKARA, 2012

1. Baskı (Aralık, 2003)	50.000
2. Baskı (Ağustos, 2005)	25.000
3. Baskı (Mayıs 2008)	30.000
4. Baskı (Temmuz 2011)	10.000
5. Baskı (Kasım 2012)	100.000

Bu eser, Din İşleri Yüksek Kurulunun
05.05.2005 tarih ve 76 sayılı kararıyla basılmıştır.

Hayatlar›n›n bahar›nda vatan, millet ve din u¤runa
canlar›n› seve seve feda eden kahraman şehitlerimize
rahmet duas›yla ithaf olunur.

‹çindekiler

Merhaba arkadaşlar

Bu küçük kitapç›kta baz› düşüncelerimizi sizlerle paylaşmak istedik.

Biz, hayata dair belli başl› sorunlara ilişkin neler düşündü¤ümüzü, bunlar›n aş›lmas› için neler yap›labilece¤ini deneyimlerimizden hareketle ortaya koymaya çal›şt›k. Düşünce ve deneyimlerimizin ne kadar işinize yarayaca¤›n› veya sizin için ne derece yol gösterici olaca¤›n› bilmiyoruz. Biz, sadece bizden öncekilerin bizim için yapt›¤›n› sizler için yapmak istedik. O da hayat›, konuşa konuşa güzelleştirmek ve sorunlar› tart›şa tart›şa aşmakt›r.

Günümüz insan›n›n bizce en büyük sorunu konuşmay› ve paylaşmay› unutmas›d›r. Duygu ve düşüncelerimizi konuşmaz, do¤ru ve yanl›şlar› tart›şmaz, güzellikleri paylaşmazsak insan olman›n, ayn› dünyada birlikte yaşaman›n ne anlam› olabilir?

Sevgili arkadaşlar!

Hayattan hepimizin beklentileri vard›r. Önemli olan onlar› gerçekleştirecek do¤ru ad›mlar› atabilmektir. Bunun için yapmam›z ve sak›nmam›z gereken şeyler olacakt›r. Bir işi, ancak zaman›nda ve yerinde yaparsak onu do¤ru yapm›ş oluruz. Sonra, keşkeler ve pişmanl›klar›n hiçbir faydas› olmaz.

Biz, sizin heyecanlar›n›za, çabalar›n›za sayg› ve güvenle bak›yoruz. Bunun için baz› düşünce ve deneyimlerimizi sizinle paylaşmak istiyoruz. Hayatta başar›l› olaca¤›n›za ve önünüze ç›kacak sorunlar› aşaca¤›n›za inan›yoruz. Kendinize güveniyorsan›z gelecek sizindir. Gelecek zaten sizindir!

Merhaba dünya

Dünyaya gelmek, baş› ve sonu belli olmayan bir sorumluluk alan›na ad›m atmak gibidir. Do¤umdan ölüme do¤ru gittikçe büyüyen, büyüdükçe karmaş›klaşan, karmaş›klaşt›kça için- den ç›k›lmaz hâle gelen bir sorumluluk alan›... ‹nsan, böyle bir alan›n içinde âdeta kaybolur. ‹nişler ve ç›k›şlar yaşar, çe- lişkiler ve saplant›lar aras›nda bunal›r. Koşar kavuşamaz, is- yan eder sesini duyuramaz, s›¤›naca¤› bir yer arar bulamaz. Kendini tan›maz olur, başkalar› taraf›ndan tan›nmaz duruma gelir.

Dünyaya gelmek bir serüvene at›lmakt›r! ‹nsan, kendi iradesi ve özgür seçimiyle böyle bir serüvenin içine girmiyor. Onun böyle bir serüvenin içinde olma- s›n› tamamen üst irade, yani yarat›c› irade istiyor. Böylece bir s›nava tâbi tutulmuş oluyor. Bakal›m insan olma- n›n işlevini yerine getirebilecek mi, bu s›nav› başar›yla atlatabilecek mi? ‹şte burada insan›n iradesi devreye giriyor. Neyi yap›p yapmayaca¤›na kendi özgür iradesiyle karar vermesi gerekiyor. Elbette sonucuna katlanmak da yine ona düşüyor.

‹nsan a¤layarak dünyaya gelir. Dünyaya ilk tepkisi budur. Neden a¤lar›z; baş›m›za gelecekleri mi sezeriz, yoksa yerimi- zi mi yad›rgar›z; bir isyan m›, bir merhaba m› bu, bilinmez. Bildi¤imiz bir şey var; dünyaya gelirken hepimiz a¤lar›z. ‹nsa- n›n serüveni buradan başlar ve ölünceye kadar da sürer gider.

Oysa hayat bizi gülerek karş›lamaktad›r. Annemiz, her ne kadar büyük ac›lar çekmiş olsa da biz dünyaya geldi¤imiz için mutludur ve babam›zla birlikte sevinçle ba¤r›na basmaktad›r bizi. Bir yavrular› dünyaya gelmiştir, art›k kendilerinden daha mutlu kimse yoktur. Bu mutluluk, onlar›n gözlerinden bize akan ilk s›cakl›kt›r. Onunla büyürüz, ona s›¤›n›r›z, onu her zaman koruyucu bir şemsiye olarak üzerimizde hissederiz.

Evet, bir çocuk büyüyor ve hayat onu bekliyor!

‹lk eylem

Bir çocuk büyüyor ve hayat serüveni içinde ilk büyük eylemini gerçekleştiriyor; emekleme devresinden yürüme dönemine geçiyor. Serüvenin bundan sonraki bölümünü ayakta yaşayacakt›r. Y›k›lmak yok! Y›k›lsan da y›k›ld›m demek yok, çünkü hayat y›k›lmay› affetmez. Hemen ard›ndan konuşmaya başl›yor. ‹şte yeni bir eylem daha. ‹lk ö¤rendi¤i kelimelerin ard›ndan gördü¤ü her şeyi soruyor; bu nedir? Sordukça ö¤reniyor, ö¤rendikçe soruyor. Ne demeli, kervan yola koyuldu bir kere, kahraman›m›z ayakta ve konuşuyor. Acaba baş›na gelecekleri bilseydi hiç aya¤a kalkar ve konuşur muydu? ‹şte hayat›n ve insan olman›n ilk gizemli sorusu!

Bir varoluş ortam› olarak aile

Her hayat yeni bir ailedir ve aile, dünyan›n küçültülmüş bir şeklidir. ‹nsanî kültürün ilk ve en evrensel kurumudur. Bir ai-

leye mensup olmak, insano¤luna verilmiş en büyük nimettir. ‹nsan hayat›nda do¤umla ölüm aras› gerçekleşen her şeyin aile içinde bir karş›l›¤› vard›r. Bu yüzden insano¤lunun kurdu¤u aile düzeni di¤er varl›klar›nkine benzemez. Çünkü insan, di¤er varl›klar gibi sadece beslenmek, bar›nmak ve korunmak için aile kurmaz. Aile yuvas› onun için bir varoluş ortam›, bir kültür ve medeniyet oca¤›d›r. Oradan aya¤a kalkar ve yine oraya döner. Böylece hayat› aile ekseninde yaşam›ş olur. Yine hayat› boyunca bütün amac› ve çabas› iyi bir aile kurmak ve ailesini mutlu etmeye çal›şmakt›r.

Aile düzeni toplumun bir aynas›d›r. Ailenin yap›s›, işleyişi, bireyler aras›nda diyalog, komşularla ilişkiler, geçmişi hat›rlama, gelece¤e bak›ş, ekonomik işleyiş, e¤itime verilen de¤er, beslenme, bar›nma, sahip ç›kma ve koruma, zaaflar, korkular, hayaller, rüyalar, idealler, aşklar vs. temel konularda bir ailenin durumu neyse ait oldu¤u toplumun durumu da odur. Öyleyse bir toplumu inceleyip tan›mak için aileden başlamak en kestirme ve sa¤l›kl› yoldur, denilebilir.

Türkiye'de aile yap›s›n›n güçlü oldu¤unu herkes söyler. Yine herkes, çok az ailenin gerçekten mutlu oldu¤unu, aile içinde çok büyük sorunlar›n yaşand›¤›n›, ama bunlar›n d›şar›ya yans›t›lmad›¤›n› iddia eder. Bu düşüncelerde do¤ruluk pay› olsa bile Türkiye'de aile düzeninin gözle görülmez dinamikleri vard›r. Kim ne derse desin, aileyi ayakta tutan as›l bu dinamiklerdir. Peki nedir bu dinamikler?

Türk toplumunda aileyi ayakta tutan dinamiklerin baş›nda hayata bak›ş tarz› gelmektedir. Bu ba¤lamda dünya dedi¤in nedir, hepimiz nas›lsa bir gün ölüp gidece¤iz; arkam›zdan kötü insand›, kimseye faydas› dokunmad› demesinler; hay›rla

ans›nlar, bir defa bile olsa Allah raz› olsun desinler yeter anlay›ş›, aile içi ve aileler aras› diyalo¤u sa¤layan temel bir yaklaş›md›r.

Türk kültüründe hayat, aile merkezli bir bütündür. Aile üyeleri, evlerine ekmek getirmek ve namerde muhtaç olmamak için işlerine koşar. ‹ş, ekmek kap›s›d›r. Amaç ailenin ihtiyaçlar›n› gidermektir. Okuyan çocuklar için bütün imkânlar sonuna kadar seferber edilir. Çocu¤um okusun; adam olsun, ailesini utand›rmas›n; vatan›na, milletine faydal› olsun; en az›ndan kendi gelece¤ini kurtars›n, bizim yaşad›klar›m›z› yaşamas›n, çekti¤imiz s›k›nt›lar› çekmesin tarz›nda bir yaklaş›m biçimi, hemen her ailede görülür. Ayr›ca geçmişten tevarüs edilen mutlu bir yuva kurma duygusu, yeni bir biçime sokulur ve duygu olarak aynen sürdürülür. Mutlu bir yuva kurma iste¤i bir özlem de¤il, ulaş›lmas› gereken bir hedeftir. Burada geleneksel de¤erlere yüklenen anlam çok önemlidir. Türk ailesinde geleneksel de¤erler işlevini yitirmeye başlad›¤›nda hemen eleştirilir ve aş›nan de¤erlerin yerine mutlaka yenisi konur. Çünkü Türk aile kültüründe geçmiş inkâr edilmez, fakat körü körüne taklit de edilmez.

‹yi ve kötü günde aile üyelerinin birbirleriyle dayan›şma ve yard›mlaşma içinde olmas›, aile içi s›rlar›n kimseyle paylaş›lmamas› gibi duygular, Türk ailesini, hayat›n bütün olumsuzluklar›na ra¤men birbirine ba¤layan temel dinamiklerdendir.

Ayr›ca aşk olgusu Türk ailesinin mayas›d›r. Hiçbir zaman göz ard› edilemeyecek bir gerçektir. Aşk her şeydir. Evlili¤in temelidir. Aile ve hayat içinde birçok özverinin arkas›ndaki derin dürtü budur. Çünkü aşk, yerine göre hiçbir karş›l›k beklemeden sevebilmek demektir. Örne¤in çocuklar aşkt›r;

gelece¤e sahip ç›kma, hatta hükmetme aşk›! Do¤umla ölümü, hayatla ölüm ötesini birbirine ba¤layan yegâne s›r aşkt›r!

Aşk, Türk aile yap›s›n›n genlerinde mevcuttur ve dura¤an bir olgu olarak ele al›nmamal›d›r. Özü itibar›yla ayn› olsa da biçim olarak kuşaklar aras›nda baz› farkl›l›klar vard›r. Bu sebeple her kuşakta de¤işik yans›malarla kendini gösterir. Örne¤in eski kuşaklarda aşk; bir bak›ş, bir hüzün duruşu, türkülerin sat›r aralar›nda bir ima veya kesik bir cümle olurken gençlerde, biraz ç›lg›nca bir söyleyiş, biraz hareketlilik, sab›rs›zca kovalamalar, kurşun gibi cümleler vs. şeklinde ortaya ç›kar. Ancak hepsi ayn› duygunun yans›mas›ndan başka bir şey de¤ildir.

Aile içinde kuşaklar aras› anlay›ş farkl›l›klar›n›n olmas› do¤ald›r. Eski kuşaklar›n yaşad›¤› sorunlar, hayata bak›şlar› ve hayattan beklentileri ile genç kuşaklar›n sorunlar›, hayata bak›şlar› ve hayat biçimlerinin ayn› olmas› insan›n tabiat›na ayk›r›d›r. Zaman de¤işmiş, şartlar de¤işmiş, dünya de¤işmiş, hayat de¤işmiş; bunca de¤işim aras›nda elbette bak›şlar da de¤işecektir. Eski kuşaklardan, genç kuşaklar gibi de¤işime ayak uydurmalar›n› beklemek gerçekçi olmaz. Y›llar›n al›şkanl›klar›n› nas›l de¤iştirsinler ve sonra neden de¤iştirsinler? Burada gençleri sorunlu görmek de yan›lt›c› olur. Ortada bir sorun yok, çok h›zl› bir de¤işim vard›r. Öyleyse bunun anlaş›lmas› gerekir.

De¤işim denilen olay, tarihin baz› dönemlerinde kendini çok h›zl› hissettirebilir. Bunun siyasî, ekonomik, teknolojik vs. çeşitli sebepleri vard›r. Önemli olan bunlar›n fark edilmesi ve bize nas›l yans›d›¤›n›n anlaş›lmas›d›r. De¤işim bazen yabanc›laşma, yozlaşma ve bozulma şeklinde olumsuz olarak da de¤erlendirilebilir. Çünkü de¤işimle gelen eskinin de¤er ve

güzelliklerini yok edebilir. Bu durumu, edebiyat›m›z›n usta şairlerinden ve “Fahriye Abla” şiiriyle ünlü Ahmet Muhip D›ranas, şehir üzerinden şöyle dile getirir:

Her şey de¤işiyor, kalbimiz bile,
Ama yüzy›llarla besli bir şehir
‹nsan yaşam›ndan daha da h›zla
Bunca çabuk nas›l yok olabilir?

Aile içi de¤işimin kendini gösterdi¤i en büyük alan dildir. Farkl› kuşaklara mensup aile üyelerinin kendi aralar›nda ortak bir dil oluşturmalar› her zaman mümkün olmayabilir. Kuşaklar›n olaylara, nesnelere bak›ş›; bunlara yükledi¤i de¤er, geliştirdi¤i hassasiyetler tabiî ki farkl› olacakt›r. Bunda bir sorun görülmemelidir. Eski kuşaklar gençleri sorumsuz bulabilir, çünkü onlar›n kendilerini pek ciddîye almad›¤›n› san›rlar. Gençler de yaşl›lar› anlay›ş›z veya tutucu bulabilir; çünkü onlar›n her şeye kendi de¤işmez ölçüleriyle bakt›¤›n› düşünürler. Bütün bunlar do¤rudur. Öyleyse sorun nedir? Sorun, de¤işen dilin aile içi iletişimde yeterince kullan›lamamas›d›r. E¤er bir anne ve baba, çocuklar›n›n kulland›¤› dili anlamamakta, onlar›n düşünce ve isteklerinin gerekçelerini görmezlikten gelmekte ›srar ederse, yani onlara kendi şablonlar›yla bakarsa elbette onlar› tan›yamaz; sadece kendini kand›rm›ş olur. Çocuklar da bir konu veya olay hakk›nda neler düşündü¤ünü, neler yapmak istedi¤ini aile büyüklerine anlatman›n imkâns›zl›¤›ndan hareket ederse yanl›ş yapm›ş olur. Olaya şöyle bakmak gerekir; e¤er ben, düşündüklerimi anlatam›yorsam benim üslûbumda bir eksiklik var demektir. Ne pahas›na

olursa olsun duygu ve düşüncelerimi anlatmay› başarmal›y›m. Çünkü iletişim budur. Taraflar›n olaya böyle yaklaşmas› gerekir.

Her kuşa¤›n kendinden sonraki kuşaklara yaklaş›m›, kendinden öncekilerin kendilerine yaklaş›m› gibidir. Bu do¤al bir ak›şt›r. Ne demişler; ne ekersen onu biçersin! Yapamad›klar›m›z› veya yapmad›klar›m›z› kendimizden sonrakilerden beklemek hakk›na sahip de¤iliz. E¤er kendimizden sonrakilere faydal› olmak, onlara katk›da bulunmak ve bizim düştü¤ümüz hatalara onlar›n düşmemesini istiyorsak, kendi tecrübelerimizi, yer yer öz eleştiri mant›¤›yla onlarla paylaşmal›y›z. Gerçekleri gizlemek veya sahte kalelere s›¤›nmak onlar› korumaya yetmez, aksine böyle bir tutum, onlarla aram›zdaki uçurumu derinleştirir.

Her insan›n bir hikâyesi vard›r ve insan, ço¤u zaman kendi hikâyesinin başkahraman› de¤ildir. Gerçek neyse onu oldu¤u gibi kabul etmek gerekir. Başkalar›na ait bir hikâyede de bizden bir şeyler sakl›d›r. Onlar› kendi hikâyemizin bir parças› olarak dinleriz. Çünkü hepimizin yaşad›¤› serüven üç aşa¤› beş yukar› ayn›d›r. Şöyle de söylenebilir; küçük serüvenler büyük serüvenin, insan olma serüveninin bir yans›mas›ndan ibarettir.

Unutmayal›m ki insan olarak ortaya koydu¤umuz ilk eylem, temelde kendimizi gösterme ve kabul ettirmeye dayanan bir olayd›r. Ayn› olay, bizden öncekilerin baş›ndan da geçmiş ve bizden sonrakiler de ayn› şeyi yapacakt›r. Bu sebeple her eski kuşak sabretmeyi ö¤renecek, her yeni kuşak da bir gün sabretme s›ras›n›n kendisine gelece¤ini düşünecektir.

‹nsan kendi serüvenini yaln›zlaşarak yaş›yor. Giderek ailesinden ve çevresinden uzaklaşt›¤›n› hissediyor. Bu bir kopma ya da yabanc›laşma de¤il, sorumluluk bilincine haz›rlanmakt›r. Sorumlulu¤u yüklenmek yaln›zlaşmayla başlar. Bu durum edilgen bir olay olarak görülmemeli, tersine kendi gücüne sahip ç›kma süreci şeklinde alg›lanmal›d›r. Yaln›zl›k gelirken ac›, giderken güven veren bir duygudur! A¤lamak olmasayd› gülmenin k›ymeti ve kaybetmek olmasayd› sahip olman›n de¤eri bilinebilir miydi? Bütün bunlar ifade edilebilir duygulard›r. Yeter ki insan yaşad›klar›n›, hissettikleri do¤ru kişilerle, do¤ru zamanda ve do¤ru bir şekilde paylaşabilsin.

Evet, aile içindeki serüven d›ş çevreye aç›lmakla başka bir boyut kazanmaktad›r. Burada bizi, yeni durumlar, yeni tehlike ve anlay›şs›zl›klar beklemektedir.

Okul hayat› veya hayat› okumak

‹nsan hayat›nda okul dönemi, çocukluk ça¤›n›n ikinci yar›s› ile gençlik ça¤›n›n birinci yar›s›n› içine alan uzun bir rüya gibidir. Bir gün anneniz veya baban›z elinizden tutmuş ve okula götürmüştür sizi; yine bakm›şs›n›z bir gün elinizde üniversite diplomas›, sudan ç›km›ş bal›k gibi çaresiz ve daha önceki tecrübelerinizden çok farkl› bir biçimde hayat›n o so¤uk ve gerçek yüzüyle karş› karş›yas›n›zd›r. Nas›l geçmiş bunca y›l, gerçekten hiçbir şey anlamam›şs›n›zd›r. Yaş›n›z olgunluk ça¤›n› geçince okul y›llar›n›z› gerçekten özlemeye başlars›n›z.

Okul dönemi, insan hayat›n›n en verimli y›llar›d›r. Bunda kuşku yoktur. Peki s›k›c› yönleri yok mudur okul hayat›n›n, elbette vard›r. Derslerden bunal›rs›n›z, y›ld›z›n›z›n bar›şmad›¤› ö¤retmenleriniz veya s›n›f arkadaşlar›n›z olur, anne ve baban›z›n ders çal›şman›zla ilgili yapt›¤› psikolojik bask›lar, hatta baz› özgürlüklerinize konulan k›s›tlamalar vs. o y›llarda can›n›z› epeyce s›kar. Bir ara sahiden okulu b›rakmay› bile düşünürsünüz. Sonra vazgeçersiniz; orada sevdi¤iniz birileri vard›r ve istemeye istemeye de olsa okula devam edersiniz!

Akl›n›za, herkesin severek okudu¤u Orhan Veli Kan›k'›n şu güzel şiiri (Anlatam›yorum) gelir:

A¤lasam sesimi duyar m›s›n›z,
M›sralar›mda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlar›ma, ellerinizle?

Bilmezdim şark›lar›n bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz oldu¤unu
Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşm›ş›m, duyuyorum;
Anlatam›yorum.

Orhan Veli Kanık
(1914-1950)

S›k›c› yönlerinin yan›nda okul hayat›n›n güzellikleri, ömrümüzün sonuna kadar unutamayaca¤›m›z zenginliklerle doludur. Okulda ö¤rendi¤imiz bilgiler, edindi¤imiz tecrübeler ve kazand›¤›m›z dostluklar bir ömür boyu ›ş›k tutar bize.

‹nsan, yaşad›¤› zaman› içindeyken fark edemeyebilir. Yaş› ilerledikçe geçmiş y›llar›na; çocukken ve gençken yaşad›klar›na daha duygusal yaklaş›r ve onlara çok derin anlamlar yüklemek ister. Bu böyledir; yaşarken tad›na varamad›¤›n›z şeyleri, sonradan hat›rlayarak yeniden yaşamaya ve tat almaya çal›ş›rs›n›z. Modern şiirimizin büyük ustalar›ndan Ziya Osman Saba, edebiyat›m›zda ölüm, aşk, yaln›zl›k, geçen zaman, mutlu aile yuvas›, çocukluk günleri, tabiat›n güzelli¤i vb. konularda lirik söyleyişin seçkin örneklerini veren bir şairimizdir. ‹nsan›n geçmiş yaşant›s›na karş› duydu¤u özlemi, unutulmaz şu şiiriyle (Geçen Zaman) en güzel şekilde ortaya koyar:

Hiç olmazsa unutmamak isterdim!
Eski geceler, sevdiklerimle dolu odalar...

Yaln›z b›rakmay›n beni hat›ralar!
Az yan›mda kal, çocuklu¤um,
Temiz yürekli, uysal çocuklu¤um...
Ah, ümit dolu gençli¤im,
‹lk şiirim, ilk arkadaş›m, ilk sevgim...
–Do¤du¤um ev! Rahatlayacak içim, duysam
Bir tek kap›n›n sesini.
Ar›yorum akl›mda bir ninni bestesini...
Böyle uzaklaşmay›n benden, yaşad›¤›m günler!
Güneş! Getir bir bayram sabah›n›.
Aç›l›n, aç›l›n tekrar
Çocuk dizlerimdeki yaralar.
Hepiniz benimsiniz:
Mektebim, s›n›flar›m, oturdu¤um s›ralar...

‹nsan hayat›nda iki türlü bilgi edinme yolu vard›r. Biri teorik bilgidir ve e¤itimle elde edilir. Bunun çok büyük bir bölümünü okul hayat›nda ediniriz. Daha sonra kendimizi geliştirmek için alaca¤›m›z bütün e¤itimlerin temeli de yine burada at›l›r. Di¤eri pratik bilgidir, bu da bizzat yaşayarak ö¤rendi¤imiz veya çal›şma hayat›nda kazand›¤›m›z tecrübelerdir. Bunlar›n birini di¤erinden ayr› veya üstün görmek yanl›şt›r. T›pk› önce tavuk mu yumurtadan ç›km›ş yoksa yumurta m› tavuktan, tart›şmas› gibi yersiz ve anlams›zd›r. ‹nsan nas›l bedeni ve ruhuyla bir bütünse, e¤itim olay› da öyle bir bütündür. Teorik bilgi ile pratik bilgi birbirine muhtaç, biri olmazsa di¤eri olmaz birer bilgidir.

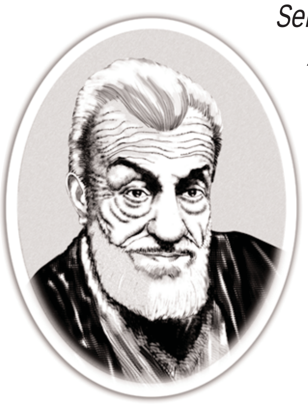
Okul hayat›, insan›n bir yönüyle ilk resmî, bir yönüyle de ilk sivil hayat›d›r. Resmî hayat›d›r çünkü belli kurallar›, belli

bir zaman› vard›r. O size uymaz, siz ona uymak durumundas›n›z. Sivildir çünkü ilk ciddî arkadaşl›klar, ilk kavgalar, ilk aşklar genellikle okul döneminde yaşan›r. Burada edindi¤iniz bilgi ve tecrübeler, kazand›¤›n›z al›şkanl›k ve dostluklar, maruz kald›¤›n›z k›skançl›k, yalan ve aldatmalar, bir ömür silemeyece¤iniz izler b›rak›r sizde. Hatta sonraki y›llar›n›zda karş›laşaca¤›n›z benzeri olaylarla bu tecrübeler aras›nda de¤erlendirmeler yapars›n›z ve yeni olaylar karş›s›nda daha so¤ukkanl› karar verme imkân› bulursunuz.

‹nsan hayat›nda baz› ilklerin çok büyük bir yeri vard›r. ‹lkler, genellikle bir tesadüfe ba¤l› olarak önünüze ç›kar. Örne¤in aşk bunlardan biridir. Böyle bir duyguya kap›ld›¤›n›z zaman art›k kendinizde de¤ilsinizdir. Dünya yansa umurunuzda olmaz, okulunuzu ve ailenizi yabanc› bulmaya başlars›n›z. ‹çinizde f›rt›nalar kopar. Yüre¤iniz, yerinden ç›k›p gidecekmiş gibi çarpar. Dünyada sizin için sevdi¤iniz kişiden daha de¤erli kimse yoktur!

Bu duyguyu en güzel ve çarp›c› bir biçimde yans›tan şairlerimizden biri Necip Faz›l K›sakürek'tir. Modern şiirimizin bu büyük dinî-mistik şairi, ilk şiirlerinde hissedilen korku, dehşet, s›k›nt›, vehim, şüphe, yaln›zl›k, ölüm gibi duygu ve temalar›n yan›nda aşk› da işler. Şu şiirindeki duygular (Bekleyen), gençlik ça¤›ndaki aşk›n zirve duygular›d›r:

Sen, kaçan bir ürkek ceylâns›n da¤da,
Ben, peşine düşmüş bir canavar›m!
‹stersen dünyay› ça¤›r imdada;
Sen vars›n dünyada, bir de ben var›m!

Necip Fazıl
Kısakürek
(1905-1983)

Seni korkutacak geçti¤in yollar,
Arkandan gelecek hep ayak sesim.
Sar›p vücudunu belirsiz kollar,
Enseni yakacak ateş nefesim.

Kimsesiz odanda k›ş geceleri,
‹çin ürperdi¤i demler beni an!
De ki: Odur sarsan pencereleri,
De ki: Rüzgâr de¤il, odur hayk›ran!

Gö¤sümden havaya katt›¤›m zehir,
Solduracak bir gül gibi ömrünü,
Kaç›p dolaşsan da sen, şehir şehir,
Bana kalacaks›n yine son günü.

Ölürsün... Kapan›r yollar geriye;
Ben mezarla s›rdaş olur, beklerim.
Var›lmaz hayale işaret diye,
Topra¤›nda bir taş olur, beklerim...

Evet, bu bir ilk tecrübedir; her ilk tecrübe gibi gerçeklik boyutu s›n›rl›, yan›lma pay› yüksek, derin iz b›rakmayan, hat›ra de¤eri d›ş›nda ço¤u uçup giden, bundan dolay› yan›lsamalarla dolu bir tecrübedir. Bunun böyle oldu¤unu, sonraki y›llar kendiniz de görür ve anlars›n›z. Ne var ki ilk tecrübe olmuş olmas›n›n o uçar› s›cakl›¤›, hayat›n›zdan hiçbir zaman silinip gitmez.

‹lk aşk tecrübesinin kazas›z belâs›z atlat›lmas› elimizdedir. Burada dikkat edece¤imiz ilk husus, ne istedi¤imizin fark›n-

da olmakt›r. ‹stedi¤imiz mutluluk ve güzellikse bunu sa¤lamak ancak kal›c› ilişkilerle mümkündür. Zira mutluluk ve güzelli¤e sahip olman›n bir sorumlulu¤u ve bedeli olacakt›r. Acaba onun gereklerini yerine getirebilecek imkân ve gücümüz var m›d›r? Henüz ö¤renciyiz, ailemizin imkânlar›yla yaş›yoruz, bir işimiz yok vs. Öyleyse bu ilk tecrübeyi tad›nda b›rakmas›n› bilmeliyiz. Yoksa e¤itimimizi, aile ilişkilerimizi, belki de gelece¤imizi büyük bir tehlikeye atm›ş oluruz.

Edindi¤imiz bilgilerin yan›nda okul hayat›n›n bize kazand›raca¤› en büyük tecrübe arkadaşl›kt›r. Her şeyde oldu¤u gibi bunda da seçici olmak durumunday›z. Çünkü arkadaşl›k, insan› tamamlayan, besleyen ve kişili¤ini ortaya ç›karan bir tecrübedir. Bizi, birisiyle arkadaş olmaya iten temel dürtü işte budur. Arkadaş arar›z, çünkü başkalar›yla paylaşmak istedi¤imiz şeyler vard›r, ama her tecrübe gibi arkadaşl›klar da pahal›d›r. E¤er seçiminizde yan›l›rsan›z ve arkadaş›n›z sizin karakterinizde de¤ilse yand›n›z demektir. S›rlar›n›z› ulu orta aya¤a düşürür; duygu ve imkânlar›n›z› istismar eder, yalanla tan›şt›r›r sizi. ‹stemedi¤iniz hâlde kötü al›şkanl›klar edinirsiniz. ‹hanetleri yad›rgamaz olursunuz. Gün gelir okulunuzdan, aile yuvan›zdan uzaklaş›rs›n›z. Arkadaş dünyas›nda kazand›¤›n›z her olumsuzluk, sizde mevcut bir güzelli¤i silip süpürür. ‹şte o zaman kendinizi bile tan›maz olursunuz.

Geleneksel kültürümüzde, *“Arkadaş›n› söyle, kim oldu¤unu bileyim.”* şeklinde özgün bir söyleyiş vard›r. Bu söz, aç›k bir mesaj içermektedir. ‹nsan› tan›man›n en kestirme yolu, onun arkadaşl›k etti¤i kimseleri tan›makt›r. Dilimizde, arkadaşlar›yla ilişkilerinde içten ve özverili olan kimseler için *“arkadaş canl›s›”* deyimi kullan›l›r. Hazret-i Ali de *“‹nsan›n arkadaş›,*

kendisi gibidir." der. ‹nsan›n tercihleri, onun kişili¤i, karakteri ve kimli¤ini yans›tan bir ayna gibidir. Bütün bunlar, arkadaş›n insan hayat› üzerinde ne kadar etkili oldu¤unu gösterir.

Arkadaşl›k ve dostluklar aras› ilişkileri do¤ru tartabilece¤imiz iki kriterimiz vard›r. Bunlardan biri aldatmak, di¤eri yaland›r. Aldatmak; hile yapmak, yan›ltmak, sözünde durmamak, kand›rmak, doland›rmak, sadakatsizlik etmek gibi birçok olumsuz eylemi birden içeren bir olgudur. Küçük ve anl›k ç›karlar u¤runa bencilce yap›lan bir davran›şt›r. Aldatman›n çeşitleri vard›r ve insana verdi¤i zarar aç›s›ndan büyü¤ü ile küçü¤ü veya çeşitleri aras›nda hiçbir fark yoktur. Güven duygusu ve dürüstlü¤ün karş›t›d›r. Aldatma psikolojisine sahip insanlar kendi kişili¤ini oturtamam›ş, kimli¤ini bulamam›ş ve öz güveni gelişmemiş kimselerdir. Bu karaktere sahip birisinden arkadaş ve dost olmaz; mutlaka bir gün, bir şekilde yan›ndakilere zarar› dokunur.

‹nsan›n, günlük hayat›nda as›ls›z, gerçe¤e uymayan, do¤ru olmayan, karş›s›ndakini kand›rmak maksad›yla söyledi¤i söze ise yalan denir. Ne var ki yalan, insan hayat›nda her zaman bu aç›kl›kta kendini göstermez. Bazen bilinçli bir tav›r ortaya koymak düşüncesiyle yalan söylenir. Buna belki stratejik yalan denilebilir. Bazen de bir kaçamak psikolojisiyle söylenmiş pembe diye nitelenen yalanlar vard›r, bunlar ise gerçe¤i bütünüyle gizlemez. Bu tür yalanlar, ço¤u zaman durumu kurtarmak için söylendi¤inden karş› taraf, söylenilen sözün gerçekli¤ini sezer. Burada iki taraf›n birbirini idare etmesi, birbirine anlay›ş göstermesi söz konusudur. Örne¤in bayanlar›n yaş›n› gizlemesi, kaçamak ilgiler veya ilişkiler üzerine söylenenler, bir öneri karş›s›nda karars›zl›k durumuyla yap›lan aç›klama-

lar gibi. Ben hiç yalan söylemem diyen insan, gerçe¤e uymayan söz söylemem demek istemiştir. Bir bahaneye s›¤›narak kitab›na uydurulmuş şeyler söylemiş olabilir! Bu durumda, işin gerçe¤ini söyleyenden başka kimse bilemez. Psikoloji bilimi, aldatmak ve yalanla ilgili bütün bu durumlar› oturmam›ş kişilikle aç›klar.

Bu konuda Peygamberimizin çok güzel bir sözü vard›r. Bu söz, insan›n kişili¤i ve insanlar aras› ilişkiler aç›s›ndan tam bir k›lavuzdur: *"Kuşkusuz do¤ruluk iyili¤e, iyilik de cennete götürür. Kişi do¤ru söyleye söyleye Allah kat›nda do¤ru sözlü diye yaz›l›r. Yalanc›l›k kötüye, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye Allah kat›nda çok yalanc› diye yaz›l›r."* (Buharî, "Edep", 69)

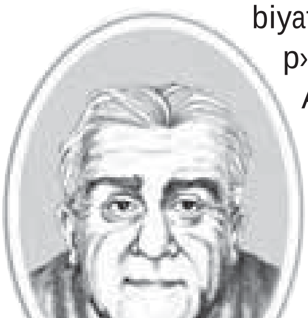
Okul hayat›n›n bize kazand›rd›¤› güzel arkadaşl›klar ise gerçekten birer zenginliktir. Bu tür arkadaşlar sayesinde çok şeyler ö¤reniriz, kendimize güvenimiz gelişir. Unutmamal› ki arkadaşl›klar, ortak de¤erler üzerine kurulursa hiçbir zaman bozulmaz. Ayr›ca arkadaşlar›m›z› ailemizle tan›şt›r›r ve biz de onlar›n ailesiyle tan›ş›rsak, yeni çevreler edinerek sayg›nl›¤›m›z› art›r›r›z. Arkadaş demek, başar›lar›m›zda arkam›zda olan, eksiklerimizi gideren, yanl›şlar›m›z› düzelten kişidir. Arkadaş›m›z, can›m›z ci¤erimizdir; nas›l biz ona karş› bir yanl›şl›k düşünmüyorsak, o da bizim için böyle olmal›d›r.

Okul hayat›, kültür ve de¤erler dünyam›z›n oluşmaya başlad›¤› bir dönemdir. Hayata dair birçok gerçe¤i ilk burada tecrübe ederiz. ‹ş güç sahibi oldu¤umuz, kendimize ait bir düzen kurmaya çal›şt›¤›m›z olgunluk y›llar›m›zda, okul hayat›ndan kalan baz› tecrübeleri keşke hiç yaşamasayd›k, deriz. Çünkü bu olumsuz tecrübelerin izleri, kurmaya çal›şt›¤›m›z

yeni düzeni etkilemekte ve bizi, birtak›m kayg›lara sürüklemektedir. Öyleyse bir taraftan aşklar›m›zla, arkadaşl›klar›m›zla kendimizi tan›maya ve ortaya koymaya çal›ş›rken, di¤er taraftan da hayat›n gerçekleri, ac›mas›zl›klar› ve ikiyüzlülüklerini bilinç düzeyinde kavramam›z gerekir. Yalanc› ›ş›kla gerçek ›ş›¤› ay›rt etme yetene¤ini okul y›llar›nda edinmeye başlamal›y›z.

Asl›nda hayat karş›tl›klar üzerine kuruludur. Bu durum *Kur'an*'da şöyle dile getirilir: *"Elbette zorlu¤un yan›nda bir kolayl›k vard›r. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolayl›k daha vard›r."* (‹nşirah, 5-6) Önemli olan zorluk ve kolayl›¤a ra¤men yap›lmas› gerekeni yapabilmektir. Zorluk umutsuzlu¤a, kolayl›k da tembelli¤e yol açmamal›d›r.

Hayat her zaman umutlarla doludur. Yeter ki biz umutla bakmay› bilelim. Bu sebeple hayata dair umutlar›m›z› hiçbir zaman tehlikeye sokmamal›y›z. Bu konuda edebiyat ve düşünce hayat›m›z›n dünya çap›nda büyük temsilcilerinden biri olan Ahmet Hamdi Tanp›nar, *Huzur* adl› roman›nda, roman kahramanlar›n›n psikolojisini çözümlerken, geçmişten kalk›p bugünü ve yar›nlar› umutsuz gören insanlara ilginç bir uyar›da bulunur. Önce der; *"Her şey de¤işebilir, hatta kendi irademizle de¤iştiririz. De¤işmeyecek olan, hayata şekil veren, ona bizim damgam›z› basan şeylerdir."* ve ilerleyen sayfalarda şunlar› dile getirir:

Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962)

"‹nsanl›k fena bir ihtimali bir kere kendisine ufuk bilmesin; bir kere uçurumu görmesin. Bir daha ondan geriye dönemez. Onu giyinir. K›ymetli bir şeyiniz, iyi bir yazma, güzel bir gramofon, bir Acem hal›n›z var m›, sak›n onu satmay› bir imkân gibi düşünmeyin, evliyseniz kar›n›z› boşamay›, seviyorsan›z sevdi¤iniz kad›na dar›lmay› bir kere olsun akl›n›za getirmeyin. Sonra bu işlerden ne kadar çekinirseniz çekinin, m›knat›slanm›ş gibi, arkan›zdan itiyorlarm›ş gibi onu yapars›n›z, insan hayat›nda sak›nmak yoktur. Hele kütle hâlinde, asla. Bir kere uçurum göründü mü, ölüm simsiyah dili ile konuştu mu?"

Dünyay› ve kendini tan›mak

Dünya görüşü ve kimli¤imizi şekillendiren ilk bilgileri okul ça¤›m›zda edininiz. Daha çok arkadaş çevremizin etkisi ve okumaya çal›şt›¤›m›z kitaplar›n yard›m›yla dünyay› ve kendimizi tan›maya çal›ş›r›z. Elde etti¤imiz bilgi ve tecrübeler, gelecekteki hayat›m›z›n temel taşlar›n› oluşturur. Bu yüzden en çok dikkat etmemiz ve üzerinde hassasiyetle durmam›z gereken konulardan biri budur.

Ben kimim, nereden geldim ve nereye gidiyorum, nas›l bir dünyada yaş›yorum veya yaşamak isterim, tan›¤› oldu¤um veya ö¤rendi¤im olaylar› neyle aç›klayaca¤›m, hayattan neler bekliyorum, beklentilerimi gerçekleştirmek için ne yapmam gerekir gibi onlarca soruya aramaya çal›şt›¤›m›z cevaplar, birtak›m haz›r görüşlerin kuca¤›na iter bizi. Bu görüşler, gerek siyasî gerekse felsefî olsun ideolojik bir kal›p demektir. Öyleyse ideoloji nedir, önce onu tan›mal›y›z.

Cemil Meriç
(1916-1987)

Cumhuriyet dönemi düşünce hayat›m›z›n en seçkin simalar›ndan biri, gerçek bir ayd›n ve entelektüel olan Cemil Meriç, yazd›¤› eserlerle bu konuda bizleri ayd›nlatmaktad›r. O, hiçbir düşünce sisteminin dar kal›plar›na girmeden özgürce düşünebilen; yorumlar›n›, hiçbir grubun adam› olmadan taraf›zca ortaya koymaya çal›şan; do¤u ve bat› kültürünü en iyi özümseyen, gerekti¤inde bunlar›n sentezini yapabilen; hayat›n› ö¤renme ve düşünce yoluna adam›ş; düşüncenin çilesini çekmiş örnek bir şahsiyettir.

‹deoloji konusunda bak›n›z ne diyor: *"‹deolojiler, idrakimize giydirilen deli gömlekleridir."* Ona göre ideolojiler, gerçe¤in bütününü kucaklamaktan uzakt›r. Asl›nda bilim de gerçe¤i bütünüyle kuşatamaz. Çünkü *"‹nsan ilimlerinin hepsi de bir yan›yla ideolojidir. ‹deoloji, yani belli bir medeniyetin, belli bir inanc›n, belli bir cemaatin müdafaa silâh›."* Bu yüzden eleştirinin olmad›¤› yerde gerçekler de¤il, sloganlar konuşur. Sonra da *"Yasaklanan ideolojilerin yerine yeni putlar geçer: Sinema, spor veya siyaset y›ld›zlar›."*

‹deoloji, kalabal›klar›n düşüncesi demektir. Ça¤daş edebiyat›m›zla ilgili yapt›¤› inceleme ve araşt›rmalarla tan›nan bilim ve düşünce adam› Mehmet Kaplan, kalabal›klar›n düşüncesi hakk›nda üzerinde durulmas› gereken önemli şeyler söylüyor:

"Kalabal›klar asla düşünmezler. Sadece ba¤›r›rlar, yakarlar ve y›karlar. Tanr›, dünyada en kutsal varl›k olan düşünceyi,

kalabal›klara de¤il ferde b›rakm›şt›r. Her insan›n ayr› bir beyni vard›r. Bu demektir ki Tanr›, her ferdin ayr› ayr› düşünmesini istemiştir. Hayat›n çok çeşitli durumlar›nda insan tek baş›na kal›r ve tek baş›na hüküm vermesi icap eder. Başkalar›na güvenmek tehlikelidir. Başkalar› bizi aldatabilir veya daha kötüsü aldanabilir. Başkalar›n›n fikirlerini almak başka, bizzat düşünmek başka şeydir. ‹nsan kendi kendisini de aldatabilece¤i, yan›labilece¤i için kendisine hakikati söyleyebileceklerin fikrini almal›d›r. Fakat ihtiyaten (önlem olarak) onu da muhakeme etmelidir. Başkalar›n›n söylediklerini düşünmeden tekrarlayan veya tatbik eden biri gülünç durumlara düşebilir."

Mehmet Kaplan
(1915-1986)

Siyasal ideolojilerin peşine tak›l›p gitmek, ö¤renim hayat› devam eden bir genç için en büyük tehlikelerden biridir. Çünkü siyasal ideolojiler, sosyal gerçeklerden yola ç›km›ş olsalar da tasar›m biçimi olarak bir ütopyaya dayan›r. Bu ütopyan›n gençlere cazip gelen taraf› olabilir. Gençlik duygusall›k demektir ve bir yönüyle ütopyalara aç›kt›r. Oysa hayat›n gerçekleri hiçbir zaman ütopyayla örtüşmez ve hayat, ütopyalara s›¤mayacak kadar büyük ve karmaş›kt›r. Hayat›n gerçeklerine karş› elimizdeki en büyük silâh bilgi, meslek ve tecrübedir. Ö¤rencilik hayat›m›zda kazanmam›z gereken bu de¤erleri, siyasal ideoloji ve ütopyalar›n peşine tak›larak kaybedersek, daha sonraki y›llar›m›zda korumas›z kalabiliriz.

Sonuç olarak günümüz dünyas›nda insan›n, hayattan bekledi¤i başar›y› elde edebilmesi için t›rmanmas› gereken dört ana

basamak vard›r: 1. Gerçekçi olmak, 2. Çal›şmak, 3. Geçerli bir meslek edinmek, 4. Kişilik sahibi olmak. Bu basamaklar› t›rmanan insan›n başar›l› olmamas› için hiçbir sebep yoktur.

Peki bizim siyasal bir görüşümüz olmayacak m›? Elbette olacak, ama bu, hayat tecrübemizin ilerleyen aşamalar›nda, kendi ayaklar›m›z›n üzerinde durmaya başlad›¤›m›z olgunluk döneminde edinebilece¤imiz bir kavray›ş biçimidir. Daha do¤rusu ancak o zaman işimize yarayabilecek bir yoldur. Tedavi niyetiyle olsa da aş›r› oranda al›nan bir ilâç nas›l ölüme sebebiyet verirse, gerekli alt yap› ve donan›ma sahip olmadan ard›ndan koşulan her düşünce ve ideoloji de ayn› şekilde insan›n zihnini felç eder. ‹nsan hayat›, ister fiziksel ister ruhsal isterse de zihinsel olsun belli bir gelişim çizgisine ba¤l›d›r. Bu çizgiyi zorlamak veya yavaşlatmak insan›n zarar›nad›r. Kald› ki yüce yarat›c› insan›, kald›ramayaca¤› hiçbir yükten sorumlu tutmaz. Bu durum *Kur'an*'da; *"Allah herkesi, ancak gücünün yetti¤i ölçüde sorumlu tutar. Herkesin kazand›¤› iyilik kendine, yapaca¤› kötülük de kendinedir."* şeklinde ifade edilmektedir. (Bakara, 286)

Dünya görüşü nedir? Dünya görüşü, içinde yaşad›¤›m›z toplumun de¤er yarg›lar› ile kendi hayat tecrübemizin ortak paydas›d›r. Başka bir ifadeyle insan›, hayat› ve evreni toplumsal ve bireysel de¤erlerin müşterekleri üzerinden anlama veya anlamland›rma çabas›d›r. Geçmişten bugüne do¤ru süzülüp gelen de¤erler ile bugünden gelece¤e taş›nabilecek tecrübelerin kaynaşt›r›l›p birleştirildi¤i ortak bir duyarl›kt›r. Bu ba¤lamda ideolojiler, hiçbir zaman dünya görüşünün yerini tutamaz. Çünkü onlar, başka tak›mlardan transfer edilen profesyonel futbolcu gibidir. Alacaklar› paraya bakar ve istenilen ta-

k›mda oynarlar. Başar›lar› performanslar›na ve zamana ba¤l› oldu¤undan geçicidir. Dünya görüşü ise bir milletin ortak de¤erler manzumesidir. Yani bir ülkenin millî tak›m› gibidir; futbolcular› de¤işmekle kendi önemini kaybetmez. Her futbolcu kendi ad›na de¤il, tak›m› ad›na bir de¤er taş›r.

Bu ülkeyi vatan kabul edip bu topraklarda yaşamaya gönül vermiş insanlar›n dünya görüşünün tarihsel kökeni çok eskilere dayan›r. O günlerden bugüne bizi biz yapan bütün de¤erler, dünya görüşümüzün bir parças›d›r. Di¤er parças› da kendi tecrübelerimizdir. Bunlara, ça¤›m›zda insanl›¤›n ulaşt›¤› standart de¤erleri de ilâve ederiz. O zaman geçmişiyle, kendisiyle ve insanl›kla bar›ş›k, uyumlu, bir bütünün parças› olan ortak de¤erler kümesi ortaya ç›kar. ‹şte bizim dünya görüşümüz budur.

Burada gözden kaç›r›lmamas› gereken bir husus daha vard›r. Dünya görüşleri insandan insana, toplumdan topluma ve ça¤dan ça¤a de¤işen de¤erler olmakla birlikte, esasta de¤işmeyen ve ayn› yön üzerinde sürekli gelişen de¤erlerdir. Dünya görüşü demek, bir anlamda süreklilik ve de¤işimin birbirini yeniden üretmesidir. Evet, dünya görüşü t›pk› kozmik âlem gibi sürekli bir varoluştur. Oysa ideolojilerde süreklilik ve de¤işim niteli¤i aranmaz. Çünkü her yeni ideoloji başka bir şeydir ve büyük ölçüde kendinden öncekilere bir tepki olarak ortaya ç›km›şt›r.

Okul ça¤lar›m›z, genellikle yeni diye sunulan her şeye bal›klama dald›¤›m›z y›llard›r. Sonra, zaman içinde bunlar›n birço¤unu eskitmiş oluruz. Geriye kalan ise eskitemediklerimizdir. Dünya görüşümüzü ve kimli¤imizi bunlar üzerinde inşa ederiz.

Ateizm: Akl›n ç›kmaz soka¤›

Akl›m›z› kullanmaya başlad›¤›m›z ve her şeyi onunla çözebilece¤imizi sand›¤›m›z gençlik dönemlerinde önümüze ç›kma olas›l›¤› bulunan ve ad›na ateizm/tanr›tan›mazl›k denilen felsefî bir görüş vard›r. Gençlik duyarl›¤› ve hareketlili¤inin isyan duygusunu ateşledi¤i zamanlarda, bize cazip gelebilecek bu görüş yeni bir olay de¤il, tarihin bilinen ça¤lar›ndan beri var olan bir olgudur.

‹nsan, evren ve yaratan ilişkilerini temellendirmeyi amaçlayan dinî ve felsefî düşüncelere karş› bir tepki şeklinde do¤an ateizm, başl› baş›na bir sistem olmaktan çok maddeci felsefelerin sonucu bir inkâr hareketidir. Tanr›n›n yoklu¤una inanan ateistler, Tanr› inanc›n›n insan›n psikolojik yap›s›ndan kaynaklanan bir ihtiyaç veya bir teselli oldu¤unu ileri sürer. Onlara göre Tanr›, insan akl›n›n üretti¤i bir varsay›md›r, bu sebeple evrendeki düzenin kayna¤› olamaz. Evren, Tanr› taraf›ndan yoktan yarat›lmam›ş, tesadüflere ba¤l› birtak›m kombinezonlarla meydana gelmiştir!

Ateizm, Tanr›n›n varl›¤›na dair ak›l yürütmelere dayal› delilleri, yine ak›l yürütme yoluyla çürütmeye çal›şan felsefî bir harekettir. Hâlbuki insan akl›n›n imkân ve verileri s›n›rl›d›r. Mutlak varl›k alan›n› kavramak için geliştirilen bütün insanî düşünceler, ancak onu insan akl›n›n s›n›rlar› içine çekmeye çal›ş›r. ‹şte ateizmin yapmak istedi¤i budur. Oysa esas sorun Tanr›n›n varl›¤›nda veya yoklu¤unda de¤il, onu ifade eden delillerin geçerlili¤inde veya geçersizli¤inde aranmal›d›r.

Ateizmin öncülerinden Ludwig Feuerbach, adalet, hikmet ve aşk gibi dinî hayat›n temel olgular›n› insan aç›s›ndan ele

alarak bunlar›, insan bilincinden kaynaklanan yüklemler, dolay›s›yla yine ona ilişkin idealler olarak de¤erlendirir. Ona göre bunlar, hayatta bir türlü tam olarak gerçekleşmedi¤inden tanr›sal bir niteli¤e büründürülür. Bu ise hayalî bir varl›k ad›na insan›n kendine yabanc›laşmas›d›r. Öyleyse Tanr›n›n reddi insan›n kendine sahip ç›kmas› olacakt›r. Karl Marks da bu görüşten hareket ederek, insan›n insan taraf›ndan sömürüldü¤ünü ileri sürer. Bundan dolay› dini, halk›n afyonu olarak niteler ve Tanr› inanc›na, insan›n kendine yabanc›laşmas› gözüyle bakar.

Ateizmin temel tezi insan›n özgürleşme iste¤idir. Bu bir anlamda hümanizmdir. E¤er Tanr›n›n varl›¤› kabul edilirse insan özgür olmayacakt›r. Friedrich Wilhelm Nietzsche böyle bir ateizmi savunmaktad›r. Ona göre Tanr›n›n reddedilmesiyle bütün klâsik de¤erler anlamlar›n› yitirecek, insan kendine yeni de¤erler üretmek zorunda kalacakt›r. Jean Paul Sartre'›n varoluşçu felsefesine göre ise insan, tam anlam›yla kendini gerçekleştirmeli ve mutlak özgürlü¤e ulaşmal›d›r. Başka bir ifadeyle Tanr› olmadan kendi kendini gerçekleştirmeli, inşa etmeli, özü itibar›yla yine kendi kendini meydana getirmelidir.

Ateizmin yapmaya çal›şt›¤› Tanr›n›n yoklu¤unu ispat de¤il, varl›¤› hakk›nda ileri sürülen delilleri çürütmektir. Düşünce olarak ortaya yeni bir şey koymak yerine, mevcut düşünce ve inançlara karş› ç›kmakt›r. Esas›nda hiçbir inanç, herhangi bir ispat›n sonucunda do¤maz; ispat olsa olsa bir sebeptir. Bundan dolay› insanlar›n Tanr›ya inanmalar› her türlü ispat gayretinden önce gelen bir olayd›r.

‹nsan Tanr›ya inan›r, çünkü kendini varl›klar karş›s›nda sorumlu hisseder. Belki sorumluluk duygusu gelişmemiş in-

sanlar ateist olabilir. Kald› ki insanl›k tarihi boyunca dinsiz toplum hiçbir zaman olmam›şt›r. Din duygusu, insan›n f›trat›nda var olan ve do¤uştan gelen bir duygudur. Üzerinde durulmas› gereken as›l konu, insan›n neden Tanr›ya inan›yor olmas› de¤il, neden inanm›yor ve onu inkâra kalk›ş›yor olmas›d›r. As›l irdelenmesi gereken olay budur. Unutulmamal› ki inanmak do¤al oland›r, sorun ise inkârdad›r. (Bk. "‹lhad", *TDV ‹slâm Ansiklopedisi,* C. 22)

‹nkârc›l›kta, anlaş›lmaz ve sonu gelmez ilginç bir mazeret üretme psikolojisi vard›r. *Kur'an,* bunun sebebini somut bir biçimde ortaya koyar: *"Gerçek şu ki, inkâr edenleri korkutsan da korkutmasan da onlar için birdir; iman etmezler. Allah onlar›n kalplerini ve kulaklar›n› mühürlemiştir. Onlar›n gözlerine de bir çeşit perde gerilmiştir ve onlar için büyük bir azap vard›r."* (Bakara, 6-7) Öyleyse inkârc›lara karş› sa¤lam bir bilinç ve tutarl› bir tav›r sergilemek gerekir. Bu konuda *Kur'an*'›n bize önerdi¤i yaklaş›m biçimi şudur: *"De ki: Ey inkâr edenler! Ben sizin tapmakta olduklar›n›za tapmam. Siz de benim tapt›¤›ma tapm›yorsunuz. Ben de sizin tapt›klar›n›za asla tapacak de¤ilim. Evet, siz de benim tapt›¤›ma tap›yor de¤ilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de banad›r."* (Kâfirun, 1-6)

Dünya görüşü olmayan, kimli¤ini bulamayan ve kişili¤ini oturtamayan; kendisiyle ve toplumla çat›şan her insan›n kolayl›kla içine düşebilece¤i ç›kmazlardan biri de ateizmdir. Çünkü ateizmi kendine güvensizlik ve tatminsizlikler besler. Bu yüzden onun kurbanlar› ço¤unlukla amaçs›z insanlard›r. E¤er insan›n bir amac› varsa ona ulaşs›n veya ulaşmas›n kendisiyle derin bir çat›şmaya girmez. Amaç sahibi olmakla kendine güveni ve kararl›l›¤› artar. Hayat zaten bu demektir. Ken-

di içinde çat›şma yaşayan insan ise gerçekleri görmezlikten gelerek bir çeşit yapay tatmin yollar› arar. ‹şte ateizm, böyle bir aray›ş›n son dura¤›d›r. Ötesi ise hiçlik veya yok oluştur.

Türkiye'de ateizm, Tanzimatla birlikte gelişen bat›l›laşma hareketleri sonucunda ortaya ç›km›şt›r. Bat›l› dünya görüşü ve yaşama biçimini benimseme arzusu ateizme kap› aralam›şt›r. Özellikle ayd›n kesim aras›nda taraftar bulan ve bir moda salg›n› gibi etkisini gösteren ateizm, ‹kinci Dünya Savaş› sonras›nda bütün dünyada oldu¤u gibi bizde de k›r›lma sürecine girmiştir. SSCB'nin çöküşü ve sosyalist blokun da¤›lmas›yla da lojistik deste¤ini büyük ölçüde yitirmiştir.

"Elbette insanlar› etkiledim, bu yüzden vermiş olabilece¤im büyük zarar› gidermek istiyorum ve bunun için çaba gösterece¤im." 2004 y›l›n›n son aylar›nda gazetelerde yer alan bu sözler, bir dönemin ünlü ateist felsefecisi Antony Flew'a aittir. Ömrü boyunca ateizmi savunan Flew, bu sözleriyle art›k onun çökmüş bir felsefe oldu¤unu bütün dünyaya ilân eder.

Günümüzde modern bilimin yarat›l›ş hakk›nda ortaya koydu¤u aç›k ve kesin kan›tlar, özellikle DNA araşt›rmalar›yla ilgili bilim adamlar›n›n yorumlar›, ‹ngiliz felsefe profesörü Antony Flew'a evrenin yarat›lm›ş oldu¤u gerçe¤ini kabul ettirmiştir.

Satanizm: Sap›kl›¤›n zirvesi

‹nsan yaşad›kça ö¤reniyor her şeyi. Hayata gözlerimizi açt›¤›m›zda karş›laşt›¤›m›z dünya tehlikelerden uzak, s›cak, güzelliklerle dolu, isteklerimizin özenle karş›land›¤›, sesimizi du-

yurabilece¤imiz albenili bir dünyad›r. O dünyada bütün ilgilerimiz karş›l›k bulur. Bakar ve görürüz, dokunur ve hissederiz. Renkler kirlenmemiş; her bir renk k›rm›z›, mavi, yeşil, beyaz kendi do¤al canl›l›¤›ndad›r. Bahçeler, çiçekler, kuşlar, gökyüzü ve deniz tertemiz, hiçbiri bozulmam›şt›r. Gezip tozar›z, kendimizi coşku ve heyecan›n o tarif edilmez ritmine teslim ederiz. Yorgunluk nedir bilmeyiz; sa¤a sola koşup durur, oynar e¤leniriz. Bugünden geriye dönüp bakt›¤›m›zda anne kuca¤›, baba oca¤›, bir rüya gibi gelir bize. Keşke hiç büyümeseydik, hep çocuk kalsayd›k demek geçer gönlümüzden.

‹nsan yaşad›kça kirleniyor ve kirlilikleri görüyor. Zamanla saf duygular›n› yitiriyor. Aç gözlülü¤ü, h›rs›, k›skançl›¤›, ikiyüzlülü¤ü, tatminsizli¤i, öfke ve nefreti sebebiyle kendine yabanc›laş›yor. O zaman ona aşklar›, hayalleri ve rüyalar› güven vermiyor. Âdeta her şey üstüne üstüne geliyor ve bo¤uyor onu. Neden? Çünkü insan, kendi içinde sonu gelmez bir savaş› yaş›yor. ‹yiyle kötü, güzelle çirkin, do¤ruyla yanl›ş ve hakl›yla haks›z iç dünyas›nda sürekli savaş hâlindedir. ‹nsan bazen kald›ram›yor böyle bir savaş›; isyan ediyor. Herhangi bir hedefinin olmamas› da önemli de¤il, sadece isyan etmek istiyor. Evet isyan, enerjisi en yüksek insanî duygulardan biridir. T›pk› aşk gibi; ço¤u zaman karş›l›ks›zd›r. Aşk ve isyan, döngüsel bir alanda birbirine en yak›n ve en uzak iki duygudur. Aşk›n yörüngesinde tutunamayan isyana düşer, isyan› aşan da aşka ulaş›r!

Hayat bulan her şey çifttir, sadece hayat veren tektir. ‹nsan›n hayattaki de¤eri tercih etme yetene¤iyle ortaya ç›kar. Hayat onun için bir tercihler alan›d›r. Tercih+Sorumluluk=‹nsan. Sorumlulu¤un olmad›¤› yerde her tercih bir kaostur. Kaos ise

düzensizlik demektir ve insan hayat› aç›s›ndan en büyük tehlikelerden biridir.

Böyle bir girişten sonra art›k konumuza geçebiliriz. Konumuz satanizm ve şeytana tap›nma olay›d›r. Bir olay› hiçbir zaman ön yarg›yla de¤erlendirmemeliyiz. Çünkü ön yarg› da bir çeşit kirliliktir. Öyleyse neymiş satanizm, satanistler neye inan›r, amaçlar› nelerdir, bütün bunlar› bilmemiz, anlamam›z gerekir.

Önce şu bilgileri akl›m›z›n bir köşesinde tutal›m: Gözlerimizi açt›¤›m›z zaman karş›laşt›¤›m›z dünya, yaşad›kça kirlenen dünya, tatmin olamayan insan ve isyan duygusu, sorumlulu¤u reddediş ve kaos!

Şimdi satanizmi tan›yal›m. Satan, şeytan demektir. Asl›nda şeytan, satanizmle ortaya ç›kan bir fenomen de¤ildir. Bütün dinlerde mevcut bir olgudur. Dinlerde melek iyili¤in ve itaatin, şeytan ise kötülü¤ün ve isyan›n sembolüdür. Şeytan, Tanr› karş›s›nda mutlak kötülü¤ü temsil eder. *Kur'an*'a göre şeytan, insanlar› yoldan ç›karan *"apaç›k bir düşman"*d›r. (A'raf, 22)

E¤er bir toplumda din anlay›ş› dejenere olmuş; din iyili¤in, güzelli¤in, adaletin, bar›ş›n ve sevginin kayna¤› olmaktan ç›km›ş, insanî olan her şeyin istismar›na ve yozlaşmas›na sebep olmaya başlam›şsa o toplumda onun sorgulanmas› gayet do¤ald›r. Satanizmin ortaya ç›k›ş gerekçesi de budur. Satanistlere göre insan Tanr› ad›na köleleştirilmektedir. Öyleyse bütün kötülüklerin kayna¤› Tanr›d›r. Bu durumda dinin kötü gördü¤ü şeytan iyi olmal›d›r. Din, şeytanî duygular› yok etmek istiyorsa o zaman, dinin yol açt›¤› kötülüklerle savaşmak için şeytana ba¤lanmak gerekir! ‹şte satanizmi do¤uran temel düşünce budur.

Orta Ça¤ Yahudi-Hristiyan dinî dayatmac›l›¤›na karş› bir başkald›r› şeklinde gelişen bu hareket, önce dinin insan ve toplum hayat›nda aç›k b›rakt›¤› boşluklar› büyücülükle doldurmaya çal›ş›r. Bu defa büyücülük dinin yerini almaya başlar. Sanayi Devrimi ve Ayd›nlanma Felsefesi dönemlerinde ateizm temeline oturur. Sonuçta satanizm, kilisenin egemenli¤ine karş› dar bir çevrenin gösterdi¤i aş›r› tepkisel bir hareket olarak sahnede yerini al›r.

Satanizm, örgütlü bir hareket olarak geçen yüzy›lda ortaya ç›km›şt›r. Modern satanizm, Macar as›ll› Anton Szandor LaVey taraf›ndan kurulmuş ve organize bir teşkilât hâline getirilmiştir. LaVey, Hristiyanl›¤›n ve onun Yahudilikten devrald›¤› miras›n insanlar› tatmin etmedi¤i, ikiyüzlülü¤e yöneltti¤i düşüncesiyle karş› tez bir din oluşturma yoluna gider.

LaVey'in, satanistlerce kutsal kabul edilen *Şeytan›n Kitab›* (The Satanic Bible) adl› eserinin girişinde ilginç bir anekdot yer al›r. LaVey, cumartesi gecesi âlem yaparken yar› ç›plak vaziyette dans eden k›zlar›n arkas›ndan şehvet düşkünlü¤ü gösteren baz› kimseleri, pazar sabah› ailesi ve çocuklar›yla birlikte kilise mahfilinde oturmuş Tanr›n›n kendilerini ba¤›şlamas›n› ve onlar› cinsel arzulardan temizlemesini isterken görmüş. Yine bir sonraki cumartesi gecesi âlemde veya di¤er baz› e¤lence yerlerinde tekrar eski hâllerine döndüklerine tan›k olmuş. ‹şte o zaman kilisenin insanlar› ikiyüzlülü¤e yöneltti¤ini, oysa insan›n cinsel yap›s›n›n dinî telkinlerle yok edilemeyece¤ini anlar. LaVey'in gözlemlerine karş› Hristiyanl›¤›n söyleyebilece¤i hiçbir şey yoktur. Biz de onun gözlemlerini de¤il, arad›¤› ç›k›ş yolunu tart›şabiliriz ancak. O, Hristiyanl›¤›n insanlar› ikiyüzlülü¤e sevk eden yap›s›na tepki gösterir-

ken yine onun s›n›rlar› içinde kal›yordu. Farkl› anlamlar yüklemiş olsa bile Hristiyanl›¤›n sembollerinden hareket ediyordu. Yani reddiyle veya kabulüyle Hristiyan paradigmas› ve kültürünün içinden konuşuyor, yozlaşmaya başka bir yozlaşmayla karş›l›k vermiş oluyordu.

Bütün bunlarla birlikte modern satanizm, dayand›¤› unsurlar yönünden klâsik satanizmden büyük oranda ayr›l›r. Modern satanizmde Hristiyanl›¤›n yerine sanki bat› dünya görüşü konulur. Örne¤in şeytan, kendisine tap›n›labilecek ve gerçek olarak yaşayan bir varl›k say›lmaz. Art›k o, daha çok kendi istekleri do¤rultusunda yaşayan, kendini olaylar›n ak›ş›na kapt›rmayan, düşüncelerini kontrol edebilen bir semboldür. Modern satanistlere göre geleneksel olgular geçmişte kalm›şt›r. Tek de¤ere ba¤l› kalmayan, farkl› de¤erlere sahip olan güçlü bir toplum meydana getirebilmek için harekete geçilmelidir. Bu amaçla bireycilik ve ateizm esas kabul edilir. Bireycilik, kişinin kendi düşüncesiyle tan›nmas›d›r. Hayatta yapm›ş oldu¤u her şeyi kendisi için yapmas›d›r. Herhangi bir Tanr›ya inanmak için geçerli bir sebep yoktur. Çünkü varl›¤› kan›tlanamayan bir şey hakk›ndaki bilgiler yanl›şt›r. Bütün varl›klar do¤al olarak yarat›lm›şt›r. ‹nsan ise üstün bir varl›kt›r. Do¤aüstü şeylere inanmas›, engin bilgisi ve di¤er varl›klara karş› güçlü oluşu sebebiyle gereksizdir.

Modern satanizmde şeytan, yasak yerine tolerans›, dinsel hayaller ve boş umutlar yerine canl› varl›¤›, ikiyüzlülük yerine saf hikmeti, nankörlere boş yere gösterilen sevgi yerine onu hak edenlere karş› şefkat ve sevecenli¤i, bir yana¤›na vurana öbürünü çevir anlay›ş› yerine intikam almay›, ruhsal vampirlere ilgi yerine sorumluya karş› sorumlulu¤u, insan›n

ilkel hâlini, fiziksel ve ruhsal zevke götüren bütün günahlar› temsil eder. (Bk. Prof. Dr. Ahmet Güç, *Satanizm,* Diyanet ‹şleri Başkanl›¤› Yay›nlar›, 2004)

Satanizm teorik anlamda dinlere, özellikle geleneksel Hristiyanl›¤a karş› modern bir protesto hareketi say›l›r. Her hareketin kendi vatan›nda ister kabul görsün ister kabul görmesin bir sebebi vard›r. ‹nsan› önce kendi uydurmalar› ad›na dine, sonra bilim ve teknolojiye kurban eden bat› dünya görüşü, kendi içinde birtak›m ayr›ks› veya aş›r› tepkisel isyan formlar›n› beslemektedir. Bu, belki toplum ad›na bir denge aray›ş› veya kendine gelme şokudur. Ne olursa olsun ortada gizlenemeyecek bir gerçek vard›r: Bat› dünya görüşü kendi ç›kmaz›n›n s›n›rlar›n› tüketmek üzeredir. Bundan ötesi ya felâket veya yeni bir kurtuluş yolu olacakt›r!

Bizim toplumumuzda, ateizm ve satanizm gibi tepkisellikleri besleyen inan›şlar hiçbir zaman karş›l›k bulmam›şt›r. Kuşkusuz bunu ‹slâm'a borçluyuz. ‹slâm'›n insana, hayata ve dünyaya bak›ş› ak›l ve gerçeklik temellerine dayanmaktad›r. Çünkü ‹slâm, birlik (tevhit) ve bar›ş dinidir. ‹slâm kültürü, bütün yozlaşmalara ra¤men kendi dinamiklerini her zaman canl› tutmay› başarm›şt›r. Bunlar sayesindedir ki tarih boyunca insanlar ve toplumlar, ‹slâm'dan kalkarak yenileşme ve gelişmenin yolunu aç›k bulmuştur.

Satanizme zemin haz›rlayan as›l önemli sebep insanlardaki manevî boşluktur. Manevî boşluk, giderek toplumsal de¤erlere karş› bir tür güvensizli¤e, dolay›s›yla da tepkiye dönüşebilir. Maddî anlamda doyuma ulaşan insanlar, manevî alanda bir tatminsizlik yaşar ve kendini boşlukta hissederse satanizm gibi ak›mlara ilgi duymaya başlar. Di¤er önemli bir sebep de parçalanm›ş aile yap›s›d›r. Ailesinde arad›¤› mutlulu-

¤u bulamayanlar, do¤al olarak yeni bir çevre ve farkl› bir ortam aray›ş›na girebilir. Bu yüzden satanizmin kulland›¤› isyan dili gençlere ilgi çekici gelmektedir.

Satanizmin yay›lmas›nda en önemli etken kitle iletişim araçlar›d›r. Gerek araçlar›n sa¤lad›¤› imkânlar gerekse onlara sahip olman›n uyand›rd›¤› farkl›laşma duygusu, satanist düşünce ve hareketin geniş genç kitlelere ulaşmas›n› kolaylaşt›rmaktad›r. Ayr›ca satanizmin gençlere ulaşmak için kulland›¤› kad›n, alkol, di¤er uyuşturucu maddeler, e¤lence partileri vs. gibi başka araçlar da vard›r.

Satanizme inanan gençlerin intihara sürüklenmesinin arkas›nda büyük ölçüde inanç boşlu¤u, buna ba¤l› olarak kendini kötü diye bilinene adayarak tersinden kutsal bir eylem gerçekleştirme arzusu yer almaktad›r. Bununla birlikte intihar yolunu seçen gençler, kimlere tepki duyarak satanist olmuşsa yine ayn› duygularla onlara karş› kendini göstermek istemektedir. Buna bir çeşit öç alma psikolojisi denir. Baz› gençler de satanist propagandan›n etkisiyle intihara zorlanmakta, bu şekilde satanist çevrelerce topluma mesaj verilmek istenmektedir.

Dünya görüşü ve kimli¤ini temellendiren hiç kimse ateizm ve satanizm gibi düşünce ve hareketlerin içinde olma ihtiyac› duymaz. Evet, yaşad›¤›m›z toplumda baz› şeyler yolunda gitmiyor olabilir. Belki aile içi sorunlar›m›z çekilmez boyutlarda›r. Ekonomik sorunlar ufkumuzu karartabilir. Bazen kendimize güvenimizi yitirmiş olabiliriz. Unutulmamal› ki bunlar, sadece bize ait ve bugünün dünyas›nda var olan gerçekler de¤ildir. ‹nsanl›¤›n başlang›c›ndan beri bütün toplumlarda belki de fazlas›yla görülen ve herkesin baş›na gelebilecek olaylardand›r. Hayat›n düz bir yol oldu¤unu kim söylemiş!

Ömür boyu binlercesiyle mücadele edece¤imiz sorunlar›m›z olacakt›r. Onlara bakarak içimizi karartaca¤›m›za, mücadele etmenin zevk ve güzelli¤ine vararak ayakta kalmaya çal›şal›m; kolay› de¤il zoru seçelim! Asl›nda her sorun beraberinde bir de çözüm yolu getirir. Önemli olan onu görebilmektir. Ne var ki çözüm yolunu kimse gösteremez bize, kendimiz istersek görür ve buluruz onu. Büyük mutasavv›f Cüneyd Ba¤dadî'nin dedi¤i gibi *"Aramakla bulunmaz, ama bulanlar ancak arayanlard›r."* ‹şte insan olman›n fark› budur!

Sözün buras›nda ünlü ‹ngiliz şair ve tiyatro yazar› William Shakespeare'in bir şiirini (66. Sone, çev. Can Yücel) okuyal›m:

Vazgeçtim bu dünyadan, tek ölüm paklar beni,
De¤mez bu yang›n yeri, avuç açmaya de¤mez.
De¤il mi ki çi¤nenmiş inanc›n en seçkini,
De¤il mi ki yoksullar mutluluktan habersiz,
De¤il mi ki ayaklar alt›nda insan onuru,
O k›z o¤lan k›z erdem da¤lara kald›r›lm›ş
Ezilmiş, hor görülmüş el eme¤i, göz nuru,
Ödlekler geçmiş başa, derken mertlik bozulmuş.
De¤il mi ki korkudan dili ba¤l› sanat›n
De¤il mi ki ç›lg›nl›k sahip ç›km›ş düzene,
Do¤ruya do¤ru derken e¤riye ç›km›ş ad›n,
De¤il mi ki kötüler kad› olmuş Yemen'e;
Vazgeçtim bu dünyadan, dünyamdan geçtim ama,
Seni yaln›z komak var, o koyuyor adama.

Görüldü¤ü gibi şairin hayattan şikâyetleri vard›r. ‹yice bunalm›ş ve ölümü düşünmektedir. Ancak insan›n can›na k›y-

mas› o kadar kolay de¤ildir. Sonunda bu düşüncesinden vazgeçer. Ayr›ca başka sevdikleri de vard›r, onlar› yaln›z b›rakmak istemez. Böylece ölüm düşüncesini anlams›z ve saçma bulur.

Klâsik Hristiyanl›¤›n egemenli¤ini k›rma düşüncesiyle ortaya ç›kan, ça¤›m›zda da bat› dünya görüşünün insan› bo¤du¤unu ve onu ça¤daş köle hâline getirdi¤ini düşünen bir grup insan›n öznel tepki ve inan›şlar› ile bizim kendimize özgü sorunlar›m›z aras›nda ne gibi paralellikler bulunabilir? Onlar, bir taraftan belli güvencelerle hayatlar›n› sürdürüp kapitalist dünya düzeninin imkânlar›yla yaşarken, di¤er taraftan da hayata dair tepkilerini lüks ve fantezi boyutunda ortaya koyabilir. Çünkü onlar, sadece kendilerine karş› sorumluluk duymaktad›r. Oysa bizim hayata dair güvence anlay›ş›m›z›n onlar gibi sa¤lam dünyevî dayanaklar› yoktur. Sorumluluklar›m›z da öyle; biz sadece kendimize karş› de¤il; sevdiklerimize, ailemize, hatta toplumumuza karş› sorumluluk hissederiz. Bizim lüks ve fantezimiz belki sorunsuz geçirdi¤imiz günlerdir!

Bizi, bat›l› insandan ay›ran baz› temel farklar vard›r. Bunlar ayn› zamanda ayr›cal›klar›m›zd›r. Onlar bir şey ald›¤› zaman mutlu olur, biz verdi¤imiz zaman. Onlar bir şeyi bulunca heyecanlan›r, biz ararken. Onlar sadece sahip olduklar›n› sever, biz ulaş›lmas› zor olan› severiz. Onlar ak›llar›yla düşünür, biz kalbimizle de düşünürüz. Onlar›n beden dili, bizim ruh dilimiz vard›r...

Ayr›cal›klar›m›z›n fark›nda oldu¤umuz sürece bizi hayattan ve yolumuzdan kimse al›koyamaz. Lüks ve fantezi peşinde koşacak zaman›m›z yoktur. Bundan dolay› bizim şeytan gibi sembollerimiz olamaz. Bizim inand›¤›m›z yüce varl›k bir

olan Allah't›r. Bizim için önemli olan onun bize verdi¤i ak›l ve hayatt›r, hayat›n gerçekleridir. Bilgidir, meslektir, iştir; aşk ve ekmektir.

Misyonerlik: Kutsal ad›na sömürgecilik plânlar›

‹nsansan›z her şeye haz›rl›kl› olmal›s›n›z. Hayatta hiç beklemedi¤iniz şeylerle hiç ummad›¤›n›z yer ve zamanda karş›laşabilirsiniz. Hayat›n güzellikleri veya çirkinlikleri bazen geliyorum demeden, bazen de göstere göstere gelir. Hayatta mümkün olmayan hiçbir ihtimal yoktur; her ihtimal her an mümkün olabilir. Hayat›n güzelli¤i ve zorlu¤u bu ihtimaller dünyas›nda gizlidir.

‹htimallere karş› tedbirli ve uyan›k olan insanlar›n hayatlar›nda büyük sürprizler olmaz. Bazen bir bilgiyi ö¤renirken veya bir tecrübeyi yaşarken pek hoşnut olmay›z. Ne işime yarayacak, şimdi s›ras› m› gibi tepkiler veririz. Bir gün ö¤rendiklerimiz ve tecrübe ettiklerimiz karş›m›za ç›k›nca da keşke deriz, işi zaman›nda ciddîye alm›ş olsayd›k belki daha çok şey ö¤renmiş olurduk.

Türkiye'de yaşaman›n çok özel bir bedeli olmal›, diye düşünüyoruz. Acaba dünyada, Türkiye gibi herkesin gözü üzerinde olan başka bir ülke var m›d›r? Varsa bile ona gösterilen ilgi, Türkiye'ye duyulan ilgi yo¤unlu¤unun boyutlar›nda m›d›r? Sanm›yoruz. Türkiye gerçekten çok özellikli bir ülkedir. Bunu içeriden bak›nca fark etmek belki zor olabilir, ama d›şa-

r›dan bak›nca gerçekten a¤›rl›¤›n› gösteren bir ülkedir. Kuşkusuz onu önemli k›lan tarihî, sosyal, kültürel, insanî, ekonomik, askerî vs. birçok sebep vard›r. Bunlar› herkes kendine göre yorumlayabilir. Bizce bir sebep çok önemlidir: Türkiye insan›, tarihi, co¤rafyas› ve kültür de¤erleriyle dünyada oynanmak istenen oyunlar› bozan bir yerde durmaktad›r. Nereye bir tezgâh açsan›z orada Türkiye'yi karş›n›zda buluyorsunuz! Oyuna katmak istiyorsunuz olmuyor, görmezlikten gelmek istiyorsunuz başaram›yorsunuz. Bundan dolay› Türkiye, her zaman oyunbazlar›n can›n› s›kan bir ülkedir. Öyleyse ona gününü göstermek lâz›md›r!

Türkiye'ye gününü göstermek isteyenlerin k›sa vadede kulland›klar› iki önemli silâh vard›r. Biri ekonomik istikrars›zl›k, di¤eri terördür. Bu iki belâ, belli bir zaman Türkiye'yi oyalamaya yetebilir. Sonra bunlar etkisini yitirmektedir. O hâlde uzun vadede daha derinden bir şeyler yapmak gerekir. ‹şte bizim, bazen fark›na vard›¤›m›z fakat ço¤u zaman önemsemeyip geçti¤imiz; hedefi, ülkemizi uzun vadede içeriden çökertmek olan ve milletçe yüzy›llard›r hiç de yabanc›s› olmad›¤›m›z sinsi bir tehlike: Ad› misyonerlik!

Misyonerli¤in ne oldu¤unu, insanlara ulaşmak için hangi yol ve yöntemleri kulland›¤›n› milletimiz bilirse onun, öyle korkulacak veya büyütülecek bir tehlike olmad›¤›n› anlar. Bu millet, k›rk elli y›ll›k geçmişi ve devlet tecrübesi olan bir millet midir? Hay›r; biz, âdeta fele¤in binbir çark›n-

dan geçmiş bir milletiz! Yine de sinek küçüktür ama mide bulandır›r veya su uyur düşman uyumaz hesab› her zaman uyan›k ve bilinçli olmam›z gerekir.

Neymiş misyonerlik? Kendini inançlar›na ve insanl›¤›n hizmetine adam›ş, herkesin yard›m›na koşan gönüllü bar›ş elçilerinin faaliyetleri! Bunu külâh›m›za anlats›nlar! Biz, misyonerlik ad› alt›nda hangi faaliyetlerin yap›ld›¤›n› bilmiyor de¤iliz.

Misyonerlik faaliyetleri temelde bütün insanl›¤› hedef alan iki aşamal› bir projedir. Birinci aşama dinîdir ve amac› Hristiyanl›¤› yaymakt›r. Misyoner denilen kimseler, kutsal kabul ettikleri böyle bir amaç için her şeyi yapmay› göze al›r. Onlar› her yerde asker, doktor, ö¤retmen, gazeteci, sporcu, çevreci, bar›ş gönüllüsü vs. kimli¤iyle görebilece¤iniz gibi yard›m sever bir rahip veya rahibe, çeşitli sosyal faaliyetlerin öncülerinden biri olarak da karş›n›za ç›kabilirler.

K›saca Misyoner, kendini kiliseye adayan insand›r. Bütün çabas› Hristiyan iman ruhunu insanlara kabul ettirmek, böylece Hazret-i ‹sa ve din büyüklerine yak›n olmakt›r. Misyonerlik ahlâk›nda görev kutsald›r. Görev u¤runda her türlü s›k›nt›ya zevkle katlan›lmal›d›r. Hizmet için gerekli bütün özveri gösterilmelidir. Buraya kadar her şey güzel, peki yanl›şl›k bunun neresindedir?

1. Herhangi bir dine davet dolayl› ve sinsi yollardan de¤il aç›kça yap›lmal›d›r. Davetin gizli yollarla yap›lmas›, olay›n arkas›nda başka niyetlerin oldu¤unu gösterir. Siz, insanlar› do¤ru bildi¤iniz yola davet edersiniz; onlar ister gelir ister gelmez, ama sorumluluk sizin üzerinizden kalkm›ş olur.

2. Hasta, yoksul, işsiz, ö¤renci gibi birtak›m ihtiyaçlar› ve-

ya sorunlar› bulunan kimselerin hedef seçilmesi; insanlar›n durumlar›n›n veya zaaflar›n›n istismar edilmesi din ad›na yap›lan bir faaliyet için hiç de ahlâkî de¤ildir.

3. Misyonerler, faaliyetlerini gerçekleştirirken yaşad›klar› s›k›nt› ve gösterdikleri özverinin karş›l›¤›nda herhangi bir ç›kar elde etmiyorlar m›? Fazlas›yla elde ediyorlar! ‹dealizm iddias› olay›n yüzeysel boyutudur. ‹şin gerçek yüzü başkad›r. Kiliseleri ad›na görev yapan misyonerlere, ba¤l› bulunduklar› hükûmetler taraf›ndan özel veya meslekî hayatlar›nda çok büyük imkân ve kolayl›klar sunulmakta, âdeta gizli bir dokunulmazl›k z›rh›yla korunmaktad›rlar.

4. Misyonerler herhangi bir yerde uzun süre görev yapamaz. Ba¤l› bulunduklar› kilise taraf›ndan görev yerleri belirli aral›klarla de¤iştirilir. Çünkü çevreyi iyice tan›d›klar› zaman şahsî ç›kar peşine yönelme ihtimalleri vard›r veya birtak›m yanl›şlar› aç›¤a ç›kmas›n ve çevrenin tepkisini çekecek olaylara sebep olmas›nlar diye oradan oraya göreve gönderilirler. Bu da onlar›n baz› yolsuzluk ve ç›kar ilişkisi içinde oldu¤unu, fakat bunun gizlenmeye çal›ş›ld›¤›n› gösterir.

5. Bat›l› insan›n kültür hayat›nda dinlerinden gelen günah ç›karma olgusu vard›r. Herhangi bir sebeple günah ç›karmak niyetiyle kiliseye yolu düşen ve misyonerlik yapabilecek özellikleri taş›yan kimseler, misyonerlik faaliyetlerine kat›lmak şart›yla ba¤›şlanmaktad›r. Burada kilisenin kendi insan›n› istismar› söz konusudur. Bütün bunlar gösteriyor ki misyonerler, ya ç›kar duygusuyla veya psikolojik bask›lar sebebiyle faaliyetlerini sürdürmektedir.

Misyonerlik projesinin ikinci ve önemli aşamas› siyasîdir. Asl›nda birinci aşama ikincisine geçiş için bir süreçtir. ‹lk aşa-

ma bat›n›n siyasî, askerî, ekonomik ve kültürel yönden yay›lmac› politikalar› ile sömürgeleştirme plânlar›na bir zemin haz›rlamaktad›r. Tarihteki Haçl› Seferleri ve sömürgeleştirilen ülkelerin durumlar› bunun aç›k bir kan›t›d›r. Bat› medeniyetinin belirgin karakteri ekonomik ç›karc›l›kt›r. Bat›l›lar, bir taraftan kendi d›ş›ndaki toplumlar› sömürgeleştirmekte, di¤er taraftan da ç›kar pastas›n› bölüşmek için kendi aralar›nda savaşmaktad›r.

Misyonerli¤i dinî bir faaliyet olmaktan ç›karan ve onu gerçek amac›na taş›yan; bat›n›n sömürgeci politikalar›n›n bir parças› hâline getiren sebepler ve bunlar›n göstergeleri nelerdir?

1. Misyonerler, görev yapt›klar› ülkelerin bütün özelliklerini ba¤l› bulunduklar› kiliseler arac›l›¤›yla kendi hükûmetlerine gizlice bildirir. Bat›l› ülkeler bu yolla, yay›lmac› ve sömürgeci politikalar› ad›na hedef seçtikleri ülkelerle ilgili bilgi ak›ş›n› sa¤lar.

2. Bat›l› ülkeler ‹slâm'›, ç›karc› politikalar›n›n önünü kesen büyük bir engel olarak görmektedir. Bundan dolay› misyonerler en çok ‹slâm ülkelerinde faaliyet gösterir. Üstelik ‹slâm topraklar›, ‹slâm'dan önce büyük oranda onlar›n elindeydi. Bunun için onlara göre ‹slâm işgalci bir güçtür! Tarihteki Haçl› Seferleri böyle bir düşüncenin ürünüdür. Ayn› düşünce, misyonerlik faaliyetleriyle kültür sömürgecili¤i yapmakta ve ‹slâm ülkelerini içeriden zay›flatmay›, zaman› gelince de çökertmeyi amaçlamaktad›r. Böylece misyonerler, emperyalist projenin hem aya¤› hem de piyonudur.

3. ‹slâm ülkelerindeki yabanc› okullar› kendileri için güvenli bir üs gören misyonerler, buralarda hem serbestçe faali-

yet yapmakta hem de yerli ajan yetiştirmektedir. Bu ajanlara yurt içi ve yurt d›ş›nda çeşitli imkânlar sa¤lanmaktad›r. Böylelikle onlar, her türlü gizli emel için kullan›l›r hâle getirilmektedir.

4. Misyonerlik, medeniyetler aras› çat›şmalar› tetikleyen plânl› bir faaliyettir. Çünkü organize güçlerin ve büyük sermaye gruplar›n›n bu tür çat›şmalardan bekledikleri ç›karlar vard›r.

5. Misyonerlik, bat›daki tarihî kilise-devlet çat›şmas›nda kilise ad›na bir güç kazanma mücadelesidir. Kilise, ülke d›ş›ndaki misyonerlerinden elde etti¤i bilgileri devlete karş› bir koz olarak kullanmakta ve onun gücüne ortak olmak istemektedir. Devlet ise yay›lmac› ve sömürgeci politikalar›n› gerçekleştirebilmek için kilisenin yard›m›na muhtaçt›r.

6. Dinler aras› diyalog gibi insanl›¤›n yarar›na olabilecek baz› girişimler, misyonerler taraf›ndan yer yer sabote edilmekte ve amac›ndan sapt›r›lmaktad›r.

7. Yehova Şahitleri gibi mevcut Hristiyanl›¤›n do¤as›n› bozan ak›mlar, baz› ülkelerde misyonerlik faaliyetlerinin destek gücü olarak kullan›lmaktad›r. Misyonerli¤in, Hristiyan iman ruhunu benimsetmek için önce böyle ak›mlarla mücadele etmesi gerekmez mi? Yehova Şahitleriyle yap›lan iş birli¤i, misyonerli¤in gerçek amac›n› gün ›ş›¤›na ç›karmaktad›r.

8. Sonuçta misyonerlik, hem kilisenin hem de devletin içte ve d›şta güç kazanmak ad›na Hristiyanl›¤› bir araç olarak kullanmas›d›r. Amaç Hristiyanl›¤›n yay›lmas› olsayd›, bat›l› devletler kendi içlerindeki ateistlere ve satanistlere karş› veya toplumda kaybolan din duygusunu geliştirmeye yönelik daha etkin bir faaliyet gösterirdi. E¤er yap›lan bu de¤ilse o zaman

misyonerlik, gerçek anlamda din istismarc›l›¤›ndan başka bir şey de¤ildir.

Şimdi böylesine çok yönlü, karmaş›k, gizli, kirli ve karanl›k ilişkilerle yürütülen bir faaliyete karş› duyars›z kalmak mümkün müdür? Okudu¤umuz kitaplarda, seyretti¤imiz filmlerde, dinledi¤imiz müziklerde, kulland›¤›m›z eşyada bu faaliyetin sinsi izlerine rastlayabiliriz. Türkiye'de anaokulu ça¤›ndaki çocuklar "Allah baba" diye dua ediyor ve normal konuşmalar›nda bu deyimi kullan›yorlarsa, bu durum misyonerlik faaliyetlerinin ne derece sinsi, plânl› ve derinden yürütüldü¤ünü göstermez mi? Demek ki misyonerler, görev yapt›klar› ülkelerde sadece bire bir insan avlama politikas› gütmüyor. Bununla birlikte o ülkelerin kültürel dokusunu bozuyor; kendi de¤erlerini, kulland›¤› sembolleri ve dili empoze etmeye çal›ş›yor.

Prof. Dr. Ali A. Mazruî'nin *Afrikal›lar* adl› kitab›nda yer alan bilgiye göre Kenya'n›n ilk başbakan› Jomo Kenyatta (1889-1978), misyonerlerin gayesini çarp›c› bir biçimde şöyle dile getirir: *"Hristiyanl›k Afrika'ya geldi¤inde Afrikal›lar›n topraklar›, Hristiyanlar›nsa ‹ncilleri vard›. Hristiyanlar bize gözlerimizi kapayarak dua/ibadet etmemiz gerekti¤ini ö¤rettiler. Gözlerimizi açt›¤›m›zda onlar bizim topraklar›m›z›, biz de onlar›n ‹ncillerini alm›şt›k."*

Misyonerlik faaliyetleriyle etkili mücadele edebilmek için onlar›n gaye ve yöntemlerini çok iyi bilmeli, kendimizi tan›mal›, zaaflar›m›z›n istismar edilmesine izin vermemeli ve kültürel de¤erlerimize sahip ç›kmal›y›z. Bunun için;

1. Tarihî hoşgörü ve birlikte yaşama tecrübemize gölge düşürücü hareketlerde bulunmamal›y›z.

2. Din ve vicdan özgürlü¤ünü engelleyici nitelikte herhangi bir olaya sebebiyet vermemeliyiz. Çünkü herkes bir inanc› seçme, yaşama, ö¤renme ve tebli¤ etmede özgürdür.

3. Dinleri bir rekabet ortam›na sokmamal›y›z. Çünkü dinler propaganda malzemesi yap›lamaz.

4. Hristiyanl›¤› hedef almamal› ve Hristiyan vatandaşlar›m›z› herhangi bir şekilde rencide etmemeliyiz.

5. Misyonerlik faaliyetlerini abartmadan, dolay›s›yla reklâm›n› yapmadan onlarla mücadele etmeliyiz.

6. Misyonerlik faaliyetlerinin üreyebilece¤i batakl›klar› kurutmak için devlet ve millet olarak açl›k, yoksulluk, işsizlik ve cehaletle bilinçli mücadele etmeliyiz.

Esas›nda sosyal ve kültürel amaçl› bir hareket, toplumlar›n sorunlu kesimlerine dayanarak hedefine ulaşmay› umuyorsa baştan kaybetmiş say›l›r. Kendi toplumuyla sorunlu olan kimselerin başka toplumlara faydas› dokunmaz! Misyonerlik faaliyetlerinin ç›kmaz›n›n ve başar›s›zl›¤›n›n arka plân›ndaki gerçek işte budur.

Ayr›ca misyonerler, bir ülkede amaçlar› için kullanabilecekleri sa¤lam ve kişilikli insanlar bulam›yor ve faaliyetlerini sorunlu tiplerle sürdürmek zorunda kal›yorsa o ülke, içeriden y›k›lamayacak kadar güçlüdür. Gurur duyarak söylemeliyiz ki Türkiye böyle bir ülkedir ve Türkiye'de yaşamak bir ayr›cal›kt›r!

Hurafe: Akl›n iptali

Din ad›na ileri sürülüp benimsenen bat›l inanç ve uygulamalara hurafe ad› verilmektedir. Genel olarak hurafe, akla ve

gerçe¤e uymayan her türlü söz ve davran›şa denir. Bu tür inanç ve uygulamalar, iyilik veya kötülük getirebilece¤ine inan›lan kuvvetler için kullan›l›r.

Tarih boyunca bütün dinler hurafelerle savaşm›ş, ama hurafecili¤in kökü hiçbir zaman kurutulamam›şt›r. ‹nsan›n ol-

du¤u her yerde iyiyle kötünün, do¤ruyla yanl›ş›n, hakl›yla haks›z›n, güzelle çirkinin mücadelesi sürüp gitti¤i gibi gerçekle yalan›n, dinle hurafenin mücadelesi de devam edip gidecektir.

Her kültürün bir hurafe taraf› vard›r. Hurafe, ilâhî mesaj›n insan eliyle sapt›r›lmas›, dejenere edilmesi demektir. Asl›nda dinler, hurafelerle mücadele ede ede süreklili¤ini korur. Böylece kendilerine hayat veren temel dinamikler diri tutulmuş olur.

Hurafe beşerî bir olgudur. E¤er bir inanç sistemi kendi ba¤l›lar›n›n akl›n›, kalbini ve ufkunu tam dolduramazsa; insan› her cepheden kuşatamazsa o zaman insanlar, aradaki boşluklar› hurafe üreterek doldurur. Hurafe kültürü, ayn› zamanda ulaş›lmaz olana bir muhalefet kültürüdür. Dinin özüyle din mensuplar› aras›nda aş›lmaz duvarlar›n örüldü¤ü toplumlarda hurafecilik kendine her zaman bir zemin ve taraftar bulmuştur. Elbette hurafenin kayna¤› cahilliktir, ama hurafeden önce onu do¤uran şartlar›n sorgulanmas› gerekir.

Bilim adamlar› hurafelerin, genellikle otantik dinî metinlerin zamanla yok olmas› ve geçmiş milletlere ait baz› bat›l inançlar›n yeni dine taş›nmas› yoluyla oluştu¤unu söyler. Yine medeniyetin ilerleyişi, buna ba¤l› olarak inanç biçimlerinin farkl›laşmas› hurafeyi besleyen sebeplerden say›lmaktad›r.

‹slâm, hurafeye karş› en somut ve kesin tavr› ortaya koyan, daha do¤rusu hurafeyi yok etmek için gönderilen bir dindir. Bu amaçla sihir, büyü, fal ve bunlar›n ürünü olan her türlü nesne ‹slâm taraf›ndan aç›kça yasaklanm›şt›r. Ne var ki *Kur'an,* bizzat Hazret-i Peygamber taraf›ndan yaz›l› bir metin

hâline getirilmesine ve Müslümanlarca ezberlenmesine ra¤men ‹slâm toplumu, hurafelerden korunmak için zorlu mücadeleler vermiştir. Çünkü ‹slâm'› kabul eden çeşitli din mensuplar›, eski dinlerine ait baz› kült ve al›şkanl›klar› bir kültür olarak ‹slâm toplumuna taş›m›şt›r. Bu durum özellikle ‹slâm'›n h›zl› yay›lma dönemlerinde görülmektedir. Sonra hurafeyi besleyen sebepler aras›nda cahillik önemli bir etkiye sahiptir. ‹slâm'› ana kaynaklar›ndan ö¤renip toplumu ayd›nlatmak için yeterli say›da din bilgininin yetişmedi¤i dönemlerde, hurafe do¤ru bilginin yerini almaktad›r. Ayr›ca Hazret-i Peygamberin hadislerinin, onun sa¤l›¤›nda yaz›l› hâle getirilmemesi, hadis diye birçok uydurman›n ‹slâm kültürüne girmesine sebep olmuştur.

Genel olarak beş çeşit hurafe vard›r:

1. Allah'›n ilâhl›¤›yla ilgili olanlar. Allah'› herhangi bir maddî varl›k şekline sokmak, maddî varl›klara benzetmek veya maddî varl›kla birleştirmek, s›fat ve fiillerinden birini yarat›klara nispet etmek bat›l inançt›r.

2. Gelecek bilgisi. Gelece¤i Allah'tan başka kimse bilemez. Bununla birlikte, halk aras›nda baz› sayg›n kabul edilen kişilerin gelece¤i bilece¤ine inan›l›r. Ayr›ca y›ld›z, kitap, el, kahve fincan›, su vb. şeylere bakarak yap›lan falc›l›k da ‹slâm öncesi dönemlere ait bat›l inançlardand›r. Günümüzde medyum ve astrologlar›n sözleri de bu tür kehanet ve falc›l›ktan başka bir şey de¤ildir. Falc›l›¤›n her türü *Kur'an*'da aç›kça yasaklanm›şt›r: *"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans oklar› birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz."* (Maide, 90)

3. U¤ur veya u¤ursuzluk saymak. Baz› hayvanlar› görmenin veya onlar›n sesini işitmenin, belirli gün ve zamanlarda iş

yapman›n veya yapmaman›n; mavi boncuk, hayvan boynuzu gibi şeyleri takman›n, kötü ruhlar› savmak için tahtaya vurman›n, aynan›n k›r›lmas›n›n, baz› say›lar›n vs. u¤urlu veya u¤ursuz say›lmas›n›n ‹slâm'la uzaktan yak›ndan hiçbir ilgisi yoktur. Bunlar çeşitli kültürlere ait halk hurafeleridir.

4. Ölülerden yard›m ummak. Herhangi bir konuda yard›m istemek veya dilekte bulunmak amac›yla bir ölünün türbesini ziyaret ederek mum yakmak, bez ba¤lamak ve adak adamak gibi bütün inanç ve davran›şlar tamamen hurafedir.

5. Cinlerle ilgili inançlar. Kur'an bize cinlerin varl›¤›n› haber veriyor. T›pk› insanlar gibi Allah'› tan›mak ve ona ibadet etmekle yükümlü olduklar›n› bildiriyor. Ancak onlar›n niteli¤i, faaliyetleri ve insanlarla ilişkileri hakk›nda bilgi vermiyor. Cinlerle ilgili halk aras›nda dolaşan birçok yanl›ş bilgi ve rivayet ise hurafeden başka bir şey de¤ildir. (Bk. "Hurafe", *TDV ‹slâm Ansiklopedisi,* C. 18)

Hurafe, akla ve gerçe¤e uymayan her türlü söz ve davran›şt›r, demiştik. Bu sebeple din d›ş› konularda, hatta bilimde bile hurafe olabilir. Örne¤in evrim teorisi gibi kan›tlanmam›ş bir teori de hurafedir. Bunlar› modern hurafe olarak de¤erlendirmek mümkündür.

Ayr›ca baz› düşünürler, teknolojinin büyük bir hurafe kültürü üretti¤ini; ona, gerçek işlevinin d›ş›nda bir anlam yüklendi¤i zaman kendisinin de bir hurafeye dönüştü¤ünü, böylece dinin yerini almaya çal›şarak insanlar› sald›rgan ve vahşi bir hâle getirdi¤ini söylemektedir.

‹şin asl› şudur: ‹nsan anlamad›¤›, bilmedi¤i ve ulaşamad›¤› şeyleri gözünde büyütür. Onlara do¤aüstü birtak›m güçler yükler. Böylece kendine bir koruma alan› oluşturur. Akl›n, mant›-

¤›n, do¤ru bilginin egemen oldu¤u bir anlay›şta bu tür s›¤›nmac›l›klara yer yoktur. Allah insana ak›l vermiştir, insan onu kullanmas›n› bilmelidir. Kitap ve peygamber göndermiş, do¤ru yolu göstermiştir. Öyleyse insan, do¤ru yolda yürümelidir.

Hurafe, ak›l ve do¤ru bilginin olmad›¤› her yerde vard›r. Onun eskisi veya yenisi olmaz; soyut, somut hemen her konuda görülür ve sürekli de¤işir. Onu korkular, beklentiler ve umutsuzluklar davet eder. Hurafelere inanmak, insan›n kendini kand›rmas›ndan başka bir şey de¤ildir. Sonuçta akl›n ve mant›¤›n işlevsizleşmesidir, başka bir ifadeyle yenilginin mazeretidir!

Ateşten çember

‹nsan yaşad›kça kirleniyor ve kirlilikleri görüyor, demiştik. Ateizm, satanizm, misyonerlik faaliyetleri ve hurafecili¤i bu ba¤lamda de¤erlendirmiştik. Bunlar kirlenmenin zihinsel boyutunun göstergeleridir. Bir de içki, uyuşturucu madde ve sigara ba¤›ml›l›¤›n›n yaratt›¤› bedensel kirlenme olay› vard›r. Bu maddeler insan sa¤l›¤›n› sürekli tehdit eder. Asl›nda bunlar›n kullan›m›ndan do¤an zararlar› herkes bilir. Ne var ki insan, bazen kendine zarar veren davran›şlardan bir türlü vazgeçemez!

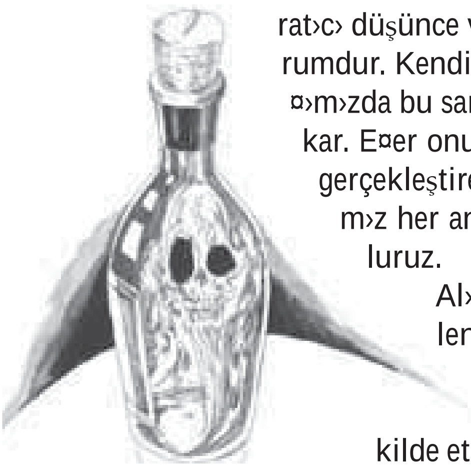
Gençlik y›llar›nda farkl› olmak, kendimizi göstermek, çevremizin uygun bulmad›¤›, yasak gördü¤ü şeylere ilgi duymak gibi duygularla başlad›¤›m›z, sonra da bir türlü b›rakamad›¤›m›z al›şkanl›klar›n baş›nda sigara ve içki gelir. Kumar ve şans oyunlar› ise parasal yönden bir kirliliktir. Bu tür oyunlarla zi-

hinsel ve bedensel yap›m›z›n yan›nda ruhsal yap›m›z da kirlenir. Kazanma h›rs›, kaybetme korkusu, gerçekçi olmayan hayaller, gerçekte ise yitirilen emek ve paralar, çevremize verdi¤imiz zararlar... ‹nsan›n bunlar› düşünmemesi mümkün müdür? Di¤er taraftan gençlik zaaflar›n› yok saymak da insan gerçe¤ini tan›mamakt›r. Böylesi al›şkanl›klardaki ›srar, biraz da çevremizin bize gösterdi¤i tepkiyle orant›l› olarak sürdürülmektedir. Burada suçu sadece kendimizde de¤il, belli ölçüde çevremizin bize karş› tutumunda aramak gerekir.

Olaya bir de şu aç›dan bakal›m: Farkl› olmak, kendimizi göstermek ve gerçekçi olmayan hayallere s›¤›nmak duygusu neden hep yasaklar üzerinden gelişir? Bu noktada sorunu kendimizde aramal›y›z. Gençlik dönemimizde, e¤er kendimizi çevremize kan›tlayabilece¤imiz yetenek ve başar›lardan yoksun oldu¤umuzu düşünürsek, önümüzde yasak yollardan başka bir seçenek kalmad›¤›n› zannederiz. Oysa her insan›n kendine göre bir yetene¤i ve bundan kaynaklanan başar›lar› vard›r. Bunlar›n ortaya ç›kar›lmas› san›ld›¤› kadar kolay de¤ildir elbette. Ailemizin ve yak›n çevremizin bu konuda bize yard›mc› ve yol gösterici olmas› gerekir.

Öte taraftan, birtak›m zararl› al›şkanl›klar›n ilginç birer zevk dünyas› vard›r, ama bu dünya sahte bir aland›r. Sahte dünyalarda oyalanmak bazen bir çaresizli¤in sonucudur. Çaresizlik ise kendine güvensizli¤in bir yans›mas›d›r. Kendine güvensizli¤in yaratt›¤› çaresizlik sarmal› insan› k›s›rlaşt›ran, ya-

rat›c› düşünce ve eylemi öldüren bir durumdur. Kendimizi fark etmeye başlad›¤›m›zda bu sarmal hemen karş›m›za ç›kar. E¤er onu da¤›tacak bir karş› ç›k›ş gerçekleştiremezsek, zorda kald›¤›m›z her an onu yan› baş›m›zda buluruz.

Al›şkanl›klar bazen de etkilenme yoluyla gelir. Aile çevremizdekiler veya arkadaş grubumuz bir şekilde etkiler bizi. ‹nsan, ço¤u defa kulland›¤› dilin, yaşama biçiminin, alg›lar›n›n ve tepkilerinin yaşad›¤› çevreye veya ortama göre şekillendi¤ini görür. Bu durumu, çevre ve ortam de¤iştirince daha iyi fark eder. Kişili¤in gelişim sürecinde kuşkusuz etkilenmeler olacakt›r. Ne var ki etkilenme psikolojisi, özgürlü¤ümüzün önünü keser ve pasif bir duruş biçimi olarak hayat›m›za sinerse birey olma şans›n› yitiririz. Elbette etkiye aç›k olaca¤›z, fakat etkileri tartarak, tart›şarak, sorgulayarak almak durumunday›z. ‹şte o zaman benli¤imizi kaybetmeyebiliriz.

Gençlik ve olgunluk ça¤lar›nda sa¤l›¤›m›z›n ve elimizdeki imkânlar›n k›ymetini yeterince bilemeyebiliriz. Çünkü bir şey sorun olarak karş›m›za ç›kmad›kça onu anlamak gerçekten zordur. Her konuda böyleyiz ve bu durum bizim en temel karakteristik özelli¤imizdir. Dünyay› ve hayat› sorunlar cephesinden alg›lamak kültürümüzün mayas›nda vard›r. Olaylar karş›s›nda baştan bir görüşümüz, kullanabilece¤imiz bilgilerimiz olmuş olsayd› belki onlara, önce sorunlar cephesinden

de¤il de olgular aç›s›ndan bakmay› deneyebilirdik. Ne yaz›k ki böyle donan›mlardan yoksun yetişiyoruz. Hayata sorunlar› aşarak bakmak, ilkeli ve dengeli olmak demektir. Bu da kişilik yap›s›yla ilgili bir durumdur. ‹lkesizlik ve dengesizlik ç›kmaz›nda tutunaca¤›m›z her al›şkanl›k sonuçta bizi pasifleştirecek, böylece zihinsel, bedensel ve ruhsal yönden bir çöküntüye sürükleyecektir.

Hayatta her zaman kap›lar ve köprüler vard›r. Al›şkanl›klar›m›za tutsak olmamak için en etkili ve kestirme yol irade gücümüze işlerlik kazand›rmakt›r. ‹radesini kullanmas›n› bilen, ne başkalar› taraf›ndan istismar edilir ne kirletilebilir ne de yapay heveslerle bedensel sa¤l›¤›na ve parasal varl›¤›na zarar verebilecek şeyleri kullanma veya yapma ihtiyac› duyar. Bu ba¤lamda insan olmak, iradesini kullanmak demektir. ‹radesini kullanmak ise özgürleşmek, kendini her türlü ba¤›ml›l›ktan uzak tutmakt›r.

Din: Güvenlik alan› ve kurtuluş yolu

Korunmak ve sahip olmak duygusu hayat› aç›klayan iki temel kavramd›r. Edindi¤imiz bütün bilgi ve tecrübeleri bu iki duygu ad›na kullan›r›z. Korunmak isteriz, çünkü zarara u¤ramak hayat fonksiyonlar›m›z› yitirmek anlam›na gelir. Sahip olmak isteriz, çünkü varl›¤›m›z› sahip olduklar›m›zla gösterme imkân› buluruz.

Hayat düz bir yol de¤ildir. Bir tarafta çak›l taşlar›, dikenler ve uçurumlar, di¤er tarafta dinlenme yerleri, güvenli korunaklar ve silâhlar vard›r. Her insan için bu böyledir ve de¤i-

şen, olgunun kendisi de¤il araçlard›r. Unutmamal› ki yol varsa yolcu ve yol gösterici de var demektir. Yine yol varsa elbette gidilecek bir yer ve ulaş›lacak bir hedef de olacakt›r!

Buraya kadar korunmam›z gereken engeller üzerinde konuştuk. Şimdi biraz da sahip olmam›z gereken de¤erler üzerinde söyleşelim.

‹nsan, hayatta baz› sorular›n cevab›n› kolay kolay bulamaz. Nereden geldik, nereye gidiyoruz sorular› bu tür zorlu sorulardand›r. Nereden geldi¤imize dair baz› düşüncelerimiz vard›r. Bunlar›n bir k›sm›n› yaşayarak ö¤reniriz. Örne¤in bir anne ve babadan, belli bir zamanda ve yerde do¤muş olmak gibi. Bir k›sm›n› da bilimsel araşt›rmalar›n verilerinden ö¤reniriz. Madde, hareket, varl›k, yokluk, öz, de¤işim, bilinç vs. hakk›ndaki bilgilerimizi bilim yoluyla elde ederiz. Gelgelelim nereye gidiyoruz sorusuna cevap bulmak o kadar kolay bir iş de¤ildir. Di¤er taraftan sonumuz ne olacak, ölüm yok olup gitmek midir, türünden sorular ürkütür bizi. Ölümden sonraki hayat, dünyada yapt›klar›m›z›n karş›l›¤›n› görüp görmemek, sonsuzluk vs. konularda soraca¤›m›z sorulara alaca¤›m›z cevaplar› dinden başka hiçbir yerde bulamay›z ve bu konuda bilim pek işimize yaramaz.

Ölüm düşüncesi, bütün so¤uklu¤una ra¤men her zaman olumsuz bir düşünce de¤ildir. Asl›nda ölüm, kaç›n›lmaz bir gerçektir ve insan›n ona karş› haz›rl›kl› olmas› gerekir. Belki ölüm de¤il de ölümden sonras›n›n belirsizli¤i korkutmaktad›r bizi.

Düşünce ve şiirde eskiyle yeni aras›nda sa¤lam bir köprü kuran ve modernleşme dönemi Türk şiirinde ç›¤›r açm›ş usta bir şair olan Yahya Kemal, o ünlü şiirinde (Sessiz Gemi) ölümü, dönüşü olmayan bir yolculu¤a benzetir:

Art›k demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.

Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce al›r yol;
Sallanmaz o kalk›şta ne mendil ne de bir kol.

R›ht›mda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.

Bîçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranl› hayat›n ne de son matemidir bu!

Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.

Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

“Fikri ve duyguyu canl› bir şey gibi yaşamay› bilmiyoruz.” der, Ahmet Hamdi Tanp›nar. Oysa duygu ve düşünceleri canl› bir şey gibi yaşamak insan için mükemmel bir tecrübe kayna¤›d›r. T›pk› ölüm duygusunda oldu¤u gibi. Ölüm duygusu, hayat›n belli dönemeçlerinde sars›c› bir şekilde yoklar insan›. Böylece yap›p ettiklerini veya yapmay› tasarlad›klar›n› de¤erlendirme imkân› bulur. ‹nsan, bazen de yak›nlar›ndan veya sevdiklerinden

Yahya Kemal Beyatlı
(1884-1958)

birinin ölümü karş›s›nda ayn› durumu yaşar. Bu sebeple ölüm duygusu, tüketen de¤il üreten ve ço¤altan bir duygu olarak insan›n önüne ç›kar. Hayata dair yeni zenginliklere kap› açar. Ölüme yo¤unlaşan insan, gelece¤in ve ölümsüzlü¤ün s›n›rlar›n› zorlar.

Asl›nda insan, fiziksel ve ruhsal hayat›nda iki farkl› aray›ş› iç içe yaşar. Bunlardan biri özgürlük, di¤eri güvenlik aray›ş›d›r. Özgürlük d›ş, güvenlik iç dünyayla ilgilidir. ‹ç dünyas›nda güvenli¤e ulaşamayan d›ş dünyas›nda özgürlü¤ü yakalayamaz. ‹ç dünya hayat arac›n›n motoru gibidir. D›ş dünyadaki başar› iç dünyan›n sa¤l›kl› işleyişine ba¤l›d›r. ‹şte din, insana iç dünyas›n›n sa¤l›kl› işleyişi için bir güvenlik alan› sunar. Ona, nereden geldi¤ini ve nereye gidece¤ini, kim oldu¤unu, varl›¤›, varoluşu, sonsuzlu¤u vs. gösterir. ‹nsan bu bilgilerle d›ş dünyas›n› plânlar ve düzenler. Güvenlik alan›n› sa¤lam temellere oturtan insan, d›şa do¤ru özgürlük alan›n› daha kolay oluşturur.

Türkiye'nin uluslararas› ilk büyük hukukçular›ndan ve ayn› zamanda sayg›n bir bilim ve düşünce adam› olan Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik* adl› kitab›yla bu konuda geniş ve sa¤lam bir bak›ş aç›s› ortaya koyar. Bu kitap, konusunda Türkçe yaz›lm›ş ilk kaynak eserlerden biridir. Ayr›ca yine onun, *Gençlerle Başbaşa* adl› hacimce küçük, ama muhtevas› büyük çok k›ymetli bir eseri daha vard›r.

Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik* adl› kitab›nda hayat, bilim ve din ilişkisi üzerine ayd›nlat›c› düşünceler geliştirir:

"Hayat muammas› (bilmece) önünde ilim daima hayrette kalm›ş ve kalacakt›r. ‹nsan, bilgide ne kadar ilerlerse ilerlesin, bir an sonra ne olaca¤›n› görüp kestiremeyecektir. O hâlde in-

san için makul (akla uygun) olan, inkâr ve temerrüt (inatç›l›k) de¤il, teslimiyettir. Bu da ‹slâmiyet'in gösterdi¤i yoldur.

‹htiraslar›m›n (aş›r› h›rs, tutku) esiri ve hayallerimin oyunca¤› olmamak için düşünmeliyim ki dün yok idim, bugün var oldum. Uykudan uyan›r gibi uyand›m. Büyüdüm. A¤lad›m, güldüm. Sevdim, sevindim. Okudum, ö¤rendim...

Hayat denilen bu harika muammay›, Allah hakikatini b›rak›p da kör bir tabiat›n eseri ve cans›z, şuursuz maddenin bir devam› görmek, üstünü aşa¤› ile, canl›y› camit yani cans›zla, k›ymeti s›f›r ile izaha kalk›şmak olmaz m›? Böyle bir izah ise zarurî olarak gayriilmî de¤il midir?"

Evet din, hayat› aç›klayan ve anlamland›ran bir yoldur. Öyleyse dinin ve onun insana sundu¤u bilgilerin do¤ru anlaş›lmas› gerekir.

Din sadece insan hayat› aç›s›ndan de¤il, insanlar aras› ilişkiler ve toplum hayat› aç›s›ndan da başroldedir. Toplumlar›n tarihini inceleyenler, önce onlar›n dinlerini görür. Çünkü din, bireyden topluma hayat›n her alan›nda kendini hissettiren bir olgudur.

Ne var ki tarih boyunca din konusunda yap›lan niteliksiz tart›şmalar insanlar›n kafas›n› her zaman buland›rm›şt›r. Bunun başl›ca sebebi, din konusunda do¤ru bilgilerin yeterince insanlara ulaşt›r›lmam›ş olmas›d›r. Din ve dinin kayna¤› hakk›nda sa¤l›kl› bilgileri nereden ve nas›l ö¤renece¤iz? Kutsal kitab› ve peygamberi do¤ru tan›man›n yolu nedir? Dinin gerçekleriyle din diye sunulan bilgileri birbirinden ay›rman›n bir yöntemi var m›d›r? Bu ve benzeri sorular›n cevab› belli bir bilgi birikimini gerektirmektedir. Günümüzde din ad›na konuşanlar›n yeterlili¤i her zaman tart›şmaya aç›k bir husustur.

Acaba sorgulanmak istenen din midir, yoksa din ad›na ileri sürülen uydurmalar m›d›r? Bunlar› birbirinden ay›rmak kolay olmamakta ve ço¤u zaman hatlar birbirine kar›şmaktad›r.

Biz, bütün bu tart›şmalar›n uza¤›nda ve kendimizle baş başa kalarak düşünmeli, tercihlerimizi somutlaşt›r›p hayata geçirmeliyiz. Din ve dinin gerçekleri karş›s›nda söyleyecek hiçbir şeyimiz olamaz. Hepimiz, bir olan Allah'›n varl›¤›na, onun insanl›¤a göndermiş oldu¤u peygamberlerine ve kitaplar›na, ahiret hayat›na inan›yoruz. Dinin buyruklar›n› yerine getirmede zorluklar›m›z, tembelliklerimiz veya eksikliklerimiz olabilir. Bunlar bizi din dairesinin d›ş›na ç›karmaz. Ali Fuat Başgil'in bu konuda da çok hoş bir sözü vard›r: *"Dinen günahkâr olmak, dini sevmeye ve dindar›n tükenmez saadetine imrenmeye mâni (engel) de¤ildir."* Olay bundan ibarettir. Bu duygumuzu korudu¤umuz sürece gelgitlerimizi aşmak zor olmayacakt›r.

Öncelikli olarak dinimizin temel kitab› *Kur'an*'›n do¤ru bir tercümesini edinip anlamaya çal›şarak okumal›y›z. ‹nand›¤›m›z kitap bize ne anlat›yor, bunu bilmek ve ö¤renmek as›l görevlerimizin baş›nda gelmektedir. Hemen ard›ndan Peygamberimizin hayat› ve hadislerini yine do¤ru bir kaynaktan ö¤renmeliyiz. Sonra? Sonras› bize kalm›ş bir iştir! Allah bize ak›l ve düşünme yetene¤i vermiştir. Belli bir bilgiye ve hayat tecrübesine de sahibiz. Art›k inanç dünyam›za şekil verme maharetini kendimiz göstermeliyiz. Din ve dinin ö¤retileri ulaş›lamaz veya okumakla anlaş›lamaz bilgiler de¤ildir. Herkes kendi gücü oran›nda onlara ulaşabilir. Zaten sorumluluklar›m›z da kendi gücümüzle s›n›rl› de¤il midir? Güç ve imkânlar›m›z neyse onlardan sorumluyuz.

Bu konuda günümüzün gençlerine düşen önemli bir görev vard›r: Din ad›na inkârc› veya savunmac› yaklaş›mlara iltifat etmemek. Bu iki yaklaş›m›n ortak özelli¤i insanlar› aptal yerine koymakt›r! ‹lk insandan beri var olan bir gerçek yok say›labilir mi, ya da var olan bir şeyin varl›¤›n› savunmaya kalkmak, onun hakk›nda gizli bir şüphe taş›mak de¤il midir? Böy-

le bir yaklaş›m insan›n kendine olan güvenini sarsar. Onlara sorarsan›z gerçekleri kendilerinden başka kimse görmez, bilmez ve anlamaz! Böyle bir şey olur mu? Bu, insan› küçümsemektir, daha do¤rusu onu tan›mamakt›r. Her insan neyin do¤ru, neyin yanl›ş ve neyin gerçek, neyin gerçek d›ş› oldu¤unu bilebilecek yetilere sahiptir. Tabiî biz bu yetilerimizi işletmezsek, başkalar› onlar› yok sayar ve istismara kalk›ş›r.

Bizim dinimiz ‹slâm'd›r. O, en son ve kusursuz bir dindir. ‹slâm'›n özü; Allah'›n varl›¤›na ve birli¤ine, Hazret-i Muhammed'in onun peygamberi oldu¤una ve ahiret hayat›na inanmakt›r. ‹slâm'›n bütün ilkelerinin amac› ahlâk ve adaleti korumakt›r. ‹nsanlar aras›nda köklü bir ahlâk ve adalet anlay›ş› olmadan bar›ş, huzur ve hoşgörü ortam› gerçekleştirilemez.

"Allah sizin ne d›ş görünüşünüze ne de mallar›n›za bakar. O, sadece sizin kalplerinize ve işlerinize bakar." diyen Peygamberimiz (Müslim, "Birr", 33), do¤rular›m›z› başkalar›yla paylaş›rken uymam›z gereken bir alt›n kural› şöyle ifade ediyor: *"Kolaylaşt›r›n›z, güçleştirmeyiniz, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."* (Buharî, "‹lim", 12)

Kur'an, "Asr" suresinde bize bir insan tan›m› ve hayat felsefesi sunuyor. Yüce Allah buyuruyor ki: *"Asra (yüzy›l, ikindi vakti) yemin olsun ki gerçekten insan hüsrandad›r. Ancak iman edip iyi işler yapanlar, birbirlerine do¤ruyu ve sabretmeyi tavsiye edenler bunun d›ş›ndad›r."*

‹man etmek, yarat›c› gücü bilmek ve onu tan›makt›r. Bütün evreni yoktan var eden gücü bilip tan›mayan, kendi varl›¤›n› sa¤lam bir temele oturtamaz. Bundan dolay› varoluş bilinci, yarat›c› bir güce inanmay› gerektirir. Bu, insan› d›şa do¤ru bir aç›l›m içinde tan›mlamad›r. ‹çe do¤ru tan›mlama

ise insan iradesi üzerinden yap›lmaktad›r. Bu da varoluş bilincinin kendini iyi işlere adamas› anlam›na gelmektedir. Böylece insan, yüce bir güce ba¤lanan, iradesini kullanarak iyi işler yapan bir ba¤lamda tan›mlanm›ş olur. Bu tan›mlamada insan bireysel aç›dan ele al›nmaktad›r.

Bu surede, bir de insan›n hayat içinde tan›m› yap›lmaktad›r. Bu tan›mda insan ilişkilerini düzenleyen, ilişkilere anlam kazand›ran ve onlar› işlevsel k›lan bir nitelik öne ç›kar›lmaktad›r. Yani do¤ruyu ve do¤ruya ulaşmak için karş›laş›lan zorluklar› gö¤üsleyebilecek bir anlay›ş, k›sacas› sabretmeyi öneren bir yaklaş›m söz konusudur. Çünkü hayat, z›tlar aras›nda amans›z ve sürekli bir mücadeledir. Bu mücadelede olumlu tarafta olmay› ve hayat›n güçlüklerine karş› y›lmamay› önermek, varoluş bilincinin kendini göstermesi ve bir hayat felsefesine sahip olmas› demektir. Bu ise insan›n sosyal tan›m›d›r. Sözün özü; ancak Allah'a iman eden, iyi işler yapan, birbirlerine do¤ruyu ve sabretmeyi önerenler gerçek insan oluşu yakalayabilir. Bu alan›n d›ş›nda kalanlar ise kendilerini gerçekleştirme şans›n› kolay kolay bulamaz.

Buradan hareketle bir Müslüman›n sorumluluk alanlar›n› şu başl›klar alt›nda toplamak mümkündür:

1. Allah'a ve peygamberine karş› görevleri,
2. Kendine karş› görevleri,
3. Ailesine karş› görevleri,
4. Ülkesine ve milletine karş› görevleri,
5. Bütün insanlara karş› görevleri,
6. Do¤al çevreye ve di¤er varl›klara karş› görevleri.

Bu çerçevede iyi bir Müslüman, neye inan›p inanmayaca¤›n› ve neleri yap›p yapmayaca¤›n› bilen insan demektir.

‹slâm dini inanç, ibadet, ahlâk, bireysel ve toplumsal hayat aç›s›ndan insan› bir bütün olarak muhatap al›r. ‹slâm'›n öngördü¤ü insan modelinin bilinen belli başl› nitelikleri şunlard›r:

1. Allah'a inanan ve ibadet eden,
2. Peygamberinin yolundan giden,
3. Allah ve peygamber sevgisini her şeyden üstün tutan,
4. Dininin ö¤retilerini bir bütün olarak kabul eden,
5. Annesine ve babas›na karş› sayg›l› olan,
6. Eşini ve çocuklar›n› seven, onlara karş› merhametli davranan,
7. Yak›n ailesini ve akrabalar›n› ihmal etmeyen,
8. Komşular›yla iyi geçinen,
9. ‹nsan öldürmeyen,
10. Yalan söylemeyen,
11. H›rs›zl›k yapmayan,
12. Emanete ihanet etmeyen,
13. Sözünde duran,
14. Zina suçu işlemeyen,
15. Kimsenin namusuna tecavüz etmeyen ve göz dikmeyen,
16. Kumar oynamayan,
17. ‹çki içmeyen,
18. Haks›z kazanç peşinde koşmayan,
19. Dinen şüpheli olan şeylerden sak›nan,
20. ‹sraftan kaç›nan,
21. Cimri olmayan,
22. Kendi sa¤l›¤›na zararl› olan şeyleri yapmayan,
23. Başkalar›na iftira atmayan,
24. Kimseye kötülük yapmayan ve kötülük düşünmeyen,
25. Kin gütmeyen,
26. ‹nsanlara üstten bakmayan,
27. Özü sözüne, içi d›ş›na uygun ve dosdo¤ru olan,

28. Bilmedi¤i bir şey hakk›nda konuşmayan,
29. Bilmediklerini ö¤renen ve ö¤rendiklerini hayata geçiren,
30. ‹badetlerine gösteriş katmayan,
31. Zorluklara karş› sabretmesini bilen,
32. Haks›zl›k karş›s›nda susmayan ve bir şekilde tav›r koyan,
33. Yetimlerin hakk›n› gözeten,
34. Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine yard›m eden,
35. Çevresindeki insanlar› koruyan,
36. Yapt›¤› her işte insanlara faydal› olmaya çal›şan,
37. Yaşad›¤› çevreyi kendisine Allah'›n bir emaneti sayan,
38. Dini, vatan› ve milleti için hiçbir özveriden kaç›nmayan, bu u¤urda gerekirse seve seve ölümü göze alan,
39. Sevdi¤ini Allah için seven ve sevmedi¤ini Allah için sevmeyen,
40. ‹yili¤i emreden, kötülükten sak›nd›ran,
41. Hayat› boyunca iyi bir Müslüman olmay› kendine amaç edinen.

‹şte, ‹slâm'›n öngördü¤ü insan modeli budur!

Milletimiz tarih boyunca ‹slâm sayesinde büyük başar›lara imza atm›şt›r. Yine ‹slâm sayesinde büyük felâketlerden kurtulmay› başarm›şt›r. Bu konuda, zor zamanlar›n en etkili Diyanet ‹şleri Başkanlar›ndan biri olan Ahmet Hamdi Akseki bir yaz›s›nda; *"‹slâm'›n gözetmiş oldu¤u bir gaye var ki o da vahdettir (birlik). Yarat›c› kudret (güç), aralar›nda vahdeti muhafaza etmek şart›yla ›slah (iyileştirme) işleri için çal›şan milletleri hiçbir zaman helâk (yok) etmemiş, müşrik (inkârc›) bile olsalar yine onlar› düşmanlar›na karş› ma¤lup k›lmam›şt›r."* demektedir.

Biz, bu milletin ve bu vatan›n çocuklar›, bu kültürün insanlar›y›z. Hiçbir güç bize asl›m›z› inkâr ettiremez! Başar› ve başar›s›zl›klar›m›zla ayn› yolun yolcusu, ayn› kültürün temsilcisi ve taş›y›c›s›y›z. Sahip oldu¤umuz inanç, tarih ve kültür miras›na ihanet etmeyiz. Sorumluluklar›m›z› elimizden geldi¤ince yerine getirmeye çal›ş›r›z. Başkalar›n›n yol göstericili¤ine ihtiyac›m›z yoktur. Hayat zaten gerçekleri önümüze sermektedir. Gerçe¤i yakalad›¤›m›z zaman işlerimizi yoluna koymuşuz demektir.

Dil ve kültür: Namus ve varoluş savaş›

Dil bir milletin namusudur ve kültür de onun bekçisidir!

‹nsan oluşun en önemli özelli¤i dildir. ‹nsan›n kendini, varl›¤›, varl›k içindeki yerini anlama ve anlatma arac› olan dil, ona verilmiş en büyük yeti ve güçtür. ‹nsan, hayat› bilgiyle kavrar ve bilgiye dille ulaş›r. Dil olmadan eşyay› tan›yamaz.

‹nsan›n as›l gücü dildedir. Onunla iletişim kurar; ö¤renir ve ö¤retir. Dili kullanma yetene¤i, di¤er bütün insanî yeteneklerin özünü ve niteli¤ini gösterir. ‹nsan, dil yetisi sayesinde kendi kimlik ve kişili¤ini ortaya koyar.

Dil sadece bir iletişim arac› de¤il, ayn› zamanda bir inşa alan›d›r. Bir milletin kültür ve medeniyet hayat› önce dilde inşa edilir. Sonra yine dille başka alanlara taş›n›r. Millet hayat›nda geçmişle bugün ve bugünle yar›n aras›nda yegâne köprü dildir. Bu yüzden dilini koruyamayan milletler gelece¤ini garanti alt›na alamaz. Diline ve kültürüne sahip ç›kan milletler ise en kötü şartlarda bile ayakta kalmay› başar›r.

M. Ö. 552-479 y›llar› aras›nda yaşam›ş olan ve insan› hayata ba¤layan ilkelerin erdemden kaynaklanan sorumluluklar oldu¤u görüşünü savunan Çinli büyük filozof Konfüçyüs'e, "Ülkenin yönetimi sana b›rak›lsayd› ilk iş olarak ne yapard›n?" diye sorarlar. O da *"Hiç kuşkusuz dili gözden geçirmekle, dili düzeltmekle işe başlard›m"* der. "Niçin?" derler. *"Dil düzgün olmay›nca söylenen söylenmek istenen de¤ildir, söylenen söylenmek istenen olmay›nca yap›lmas› gereken yap›lmadan kal›r, yap›lmas› gereken yap›lmadan kal›nca törelerle sanatlar geriler, törelerle sanatlar gerileyince de adalet yoldan ç›kar, adalet yoldan ç›k›nca halk çaresizlik içinde kal›r. Bu sebeple söylenmesi gereken başıboş b›rak›lamaz. Onun için dil her şeyden önemlidir."* der. Dilin işlevini aç›klamak için bundan daha güzel bir yaklaş›m olamaz her hâlde!

‹nsan ve hayat de¤işir, dil ve kültür de de¤işir. Bu de¤işim, do¤al şartlar içinde olursa bir gelişmedir. Dilin, do¤al olmayan şartlarda de¤işime zorlanmas› ise onun yozlaşmas›na yol açar.

Türk dili tarihte baz› k›r›lma dönemleri yaşam›şt›r. Örne¤in Farsça ve Arapçayla karş›laşmas› böyle bir olayd›r. O dönemlerde kültür hayat›m›z›n sa¤laml›¤› sayesinde Farsça ve Arapçayla karş›laşmak Türkçe için bir kazan›m ve zenginlik olmuştur. Tanzimatla birlikte başlayan bat›l›laşma serüveni ve buna ba¤l› olarak ortaya ç›kan yeni bir k›r›lma dönemi ise Türkçenin aleyhine gelişmiştir. Çünkü bat›l›laşma projesi hayat›n bütün alanlar›n› kapsamakta ve farkl› bir dönüşüm öngörmektedir. Bu sebeple Türkçe, bu dönemde korumas›z kalm›şt›r.

Dil bir milletin kültür hayat›n›, maddî ve manevî bütün iç dinamiklerini harekete geçiren en büyük güçtür. Bir toplum-

da dil etkileme gücünü yitirdi¤i zaman o toplum, başka dillerin ve kültürlerin yörüngesine girer. Milletlerin varl›¤› önce onlar›n dillerine ba¤l›d›r. Bu yüzden Yahya Kemal, *“Lisan›m›z, bizim milliyetimizdir.”* demiştir.

Türkçe, bat›l›laşma döneminin birinci aşamas›nda Frans›zcan›n etkisi alt›ndayd›. Bu aşamay› k›smî zararla atlatmay› başarm›şt›r. ‹kinci ve hâlen devam eden aşamada ‹ngilizcenin bask›s› alt›na girmiştir. Bugün Türkçe, ‹ngilizce karş›s›nda âdeta bir varoluş mücadelesi vermektedir. Çünkü ‹ngilizce ve ‹ngiliz-Amerikan kültürü, her alanda toplum hayat›m›z› kuşatma alt›na alm›ş durumdad›r. Sadece toplumsal hayat›m›z de¤il, bireysel hayat›m›z bile ‹ngiliz-Amerikan kültürünün egemenli¤i alt›ndad›r.

E¤er bir toplumun sosyal ve kültürel hayat› dil üzerinden gelişmiyorsa o toplumun dilinin hayatla ba¤lar› kopmuş, dolay›s›yla kültürü de kendi özüne yabanc›laşm›ş demektir. Böyle bir toplumda yaşayan milletler, dünya milletleri aras›nda kendine ba¤›ms›z bir yer bulamaz. Her zaman birilerinin yan›nda veya arkas›nda olmak durumunda kal›rlar.

Cemil Meriç, *Kültürden ‹rfana* adl› eserinde başta kültür olmak üzere birçok temel soruna aç›kl›k getirir. Önce kültürün kapsaml› bir tan›m›n› yapar. Ona göre *“az veya çok kal›plaşan düşünüş, duyuş ve davran›ş tarzlar›”* olan kültür, başta *“yaşan›lan bir eylem”*dir. Medeniyet ve kültür, ‹slâm düşünce ve gelene¤inde bir bütünün iki ayr› cephesi kabul edilir. Bu sebeple o, kültür yerine irfan kavram›n› tercih etmektedir. Nedir irfan? *“‹rfan, insan› insan yapan vas›flar›n bütünü”*dür. *“Yani hem ilim, hem iman, hem edep”*tir.

‹slâm kültür ve medeniyeti bilgiyi “hikmet” olarak ele al›r.

Hikmet, bütün özel bilgi alanlar›n› kuşatan, do¤ru, yararl›, kapsaml›, derin ve erdemli bilgi demektir. *Kur'an* dilinde çok de¤işik anlamlara gelmektedir. Örne¤in şu ayette *"çok hay›r"* anlam›nda kullan›lmaktad›r: *"Allah hikmeti diledi¤ine verir. Kime hikmet verilirse ona pek çok hay›r verilmiş demektir. Ancak ak›l sahipleri düşünüp ibret al›rlar."* (Bakara, 269) Bu yüzden Peygamberimiz *"Hikmete sar›l, çünkü hay›r hikmettedir."* demiştir. (Darimî, "Mukaddime", 34) Ayr›ca yine Peygamberimiz, *"Hikmet müminin yiti¤idir, onu nerede bulursa al›r."* diyerek onun evrenselli¤ine işaret eder. (Tirmizî, "‹lim", 19) Hikmetli bilgide, Cemil Meriç'in irfan tarifinde oldu¤u gibi ilim, iman ve ahlâk içselleştirilir. Böyle bir sentez içermeyen bilgi kuru kal›r ve hayat› dönüştürmeye yetmez. E¤er bir bilgi, hikmet niteli¤i taş›maz ve güç olarak görülürse o zaman insanl›k için tehlikeli olabilir. Ayd›nlar›n bat› medeniyetine yönelttikleri eleştirilerin temelinde bu tür bir kayg› yer almaktad›r.

Öyleyse kendi gerçeklerimize sahip ç›kmam›z gerekir. Ne var ki millet olarak bu konuda yeterince başar›l› say›lmay›z. ‹şte Cemil Meriç'in söyledikleri: *"Bat› kültürün vatan›d›r. Do¤u irfan›n. Ne bat›y› tan›yoruz, ne do¤uyu. En az tan›d›¤›m›z ise kendimiziz... / Önce kendimizi tan›mal›y›z. Nas›l bir tarihin çocuklar›y›z? Ne soran var ne bilen. Birleşmek ve düşünmek zorunday›z! Bu zincirleri ne zaman k›raca¤›z? Kendi kendimize vurdu¤umuz zincirleri..."*

Ayr›ca bu konularla ilgili Mehmet Kaplan'›n *Kültür ve Dil* adl› herkesin yararlanabilece¤i temel bir kitab› vard›r. Mehmet Kaplan bu kitab›nda, dil ve kültürle ilgili belli başl› sorunlara aç›kl›k getirmektedir.

Şimdi, dil ve kültür hayat›m›z›n korunmas› bak›m›ndan e¤itim ça¤›ndaki gençlerimize çok büyük görevler düşmektedir. Nedir bunlar? Ana hatlar›yla s›ralayal›m:

1. Yabanc› hayranl›¤›n› hayat›m›zdan ç›karmak.

2. Kültürel de¤erlerimize ve geleneklerimize sahip ç›kmak.

3. Millî ve manevî de¤erlerimizi korumak.

4. ‹çinden geldi¤imiz toplumsal kesime karş› yabanc›laşmamak ve aile de¤erlerimizi unutmamak.

5. Ailemizle iyi geçinmek; kendimizi onlara anlatmaya ve onlar› dinlemeye çal›şmak.

6. Bayramlarda yak›n akraba ve komşular›m›z› ziyaret etmek.

7. Arkadaş seçiminde titiz olmak.

8. ‹yi bir e¤itim almaya çal›şmak ve meslek hayat›m›zda başar›l› olmak.

9. Kendi özgün hayat›m›z› yaşamak.

10. ‹yi derecede yabanc› dil ö¤renmeye çal›şmak, ama kesinlikle Türkçe düşünmek.

11. Her konuda Türkçe isimleri kullanmay› tercih etmek.

12. Sa¤lam bir okuma al›şkanl›¤› kazanmak ve edebiyat›m›z›n şiir, hikâye ve roman türünde klâsik ve seçkin eserlerini mutlaka okumak.

13. Atasözü ve deyimlerimizi ö¤renerek onlar› günlük konuşmalar›m›zda çokça kullanmak.

14. Geyik muhabbeti denilen konuşma biçimine iltifat etmemek; hele argo ve kesik telâffuz edilen kelimelerle asla konuşmamak. Kulland›¤›m›z kelimeyi bilinçle seçmek, do¤ru ve tam telâffuz etmek.

15. Halk müzi¤imizi dinlemek ve dinlenmesini sa¤lamak.

16. Türk folklorunu sevmek ve sevdirmek.

17. Ülkemizin tarihî ve co¤rafî zenginlik ve güzelliklerini tan›mak ve gezip görmek.

18. F›rsat buldukça aile büyüklerimizin mezarlar›n› ve tarihî şahsiyetlerin türbelerini ziyaret etmek.

Bütün bunlar› hayata geçirmek elbette kolay de¤ildir. Ancak şartlar›n elverdi¤i ölçüde işe bir yerden başlamak gerekir. Yap›labilecek olan› ertelemek sorumluluktan kaçmak olur. Temel sorunlar›m›zdan biri de budur.

Tarih bilinci: Geçmişten gelece¤e bir hayat tasar›m›

Tarih, baş› ve sonu olmayan kesintisiz bir süreçtir. Yaşanm›ş olmas› yönüyle geçmiş, ileriye ›ş›k tutmas› yönüyle de gelecektir. Ana karakteri süreklilik ve de¤işimdir. Tarihe sadece süreklilik aç›s›ndan bakarsak yenilenme ve gelişmeyi göremeyiz. Ayn› şekilde sadece de¤işim aç›s›ndan bakarsak olaylar›n özünü yakalayamay›z. Bu sebeple tarihi, her iki aç›dan birden okumak ve de¤erlendirmek gerekir. Evet, tarihte birbirine ba¤l› ve paralel gelişen olaylar vard›r ama bunlar, kendi içinde sürekli de¤işmektedir.

Geçen yüzy›l›n dünya çap›nda büyük tarihçisi Arnold Toynbee, *Tarih Bilinci* ad›yla dilimize çevrilen eserini (A Study of History) okuyucuya sunarken şöyle diyor: *"Son zamanlarda teknolojinin gösterdi¤i ola¤anüstü ilerleme dolay›s›yla 'mesafenin yok edilişi' sonucunda ça¤›m›z›n bir özelli¤i, de¤işim h›z›n›n eskiyle ölçülemeyecek derecede artmas›d›r.*

Şimdilerde tarih, her an bizi şaş›rtacak kadar h›zl› oluşuyor. Ça¤›m›z›n ikinci özelli¤i de geçmişi bize iki kez biçim de¤iştirmiş olarak göstermesidir. Geçmişin görünümü yaln›zca bizim şimdiki deneylerimiz aç›s›ndan de¤işmekle kalm›yor, arkeologlar›n yeni bulgular› ›ş›¤›nda da de¤işiyor."

Öyleyse tarihi, de¤işen ve de¤işmeyen yönleriyle bir bütün olarak görmek ve böyle okumaya çal›şmak en sa¤l›kl› yoldur.

Türkler, tarih sahnesine ç›kmakla tarihin ak›ş›na yön vermeye başlam›şt›r. Türkleri bu derece ön plâna ç›karan güç, onlar›n devlet anlay›ş› ve dünya görüşlerinden kaynaklanmaktad›r. Topra¤› vatan, devleti baba bilen bu cesur ve çal›şkan millet, gitti¤i her yeri imar ederek bilimi, kültürü ve sanat› geliştirmiştir. Sömürmemiş, sömürülmemiş ve adaletle

Erol Güngör
(1938-1983)

hükmetmiştir. ‹nançlar›na içten ba¤l›l›¤›yla, örf ve âdetlerindeki insanî yönüyle ve yaşama biçimindeki sadeli¤iyle bütün insanl›¤a örnek olmuştur.

Bilim ve düşünce hayat›m›z›n verimli ve uzun soluklu şahsiyetlerinden biri olan Erol Güngör, kültürümüzün üç ana kayna¤› oldu¤unu söyler: *"Türklerin müşterek tarih ve dil sahibi bir kavim olarak çok eskiden beri edindikleri ve geliştirdikleri vas›flar, yani Anadolu'ya yerleşen Türklerin kavmî hususiyetleri, ikincisi ‹slâm medeniyeti, üçüncüsü de Anadolu'da ve Rumeli'de geçen uzun bir tarih boyunca edindikleri bilgi ve tecrübe. / K›sacas›, Türkiye Türklerinin kültürü Asya'dan ve ‹slâm dünyas›ndan gelen tesirlerle Anadolu ve Rumeli'de teşekkül etmiş bir kültürdür."*

Bu kültürün besledi¤i insan karakterinin belirgin özellikleri şunlard›r: Din ve devlet düşüncesinin kutsall›¤›, hâkimiyet düşüncesi, ordu-millet karakteri, itaat ve disiplin, a¤›rbaşl›l›k ve ciddiyet, do¤ruluk ve namusluluk, çal›şkanl›k ve cesurluk, hoşgörülülük, insanlar› farkl› görmemek, kadere r›za göstermek ve tevekkül...

Öyleyse Türk tarihini, herhangi bir milletin tarihi gibi okumak yanl›ş olur. Çünkü Türk tarihinin büyük olaylar› bütün dünyay› etkilemiştir. Orta Asya'dan bat›ya göç, ‹slâm dinine giriş, Malazgirt zaferi, ‹stanbul'un fethi, Viyana kuşatmas›; sonra Çanakkale zaferi ve Millî Mücadele... Bütün bunlar,

Türklerin imzas›yla dünyan›n kaderini de¤iştiren olaylard›r.

Nurettin Topçu
(1909-1975)

Cumhuriyet dönemi Türk düşüncesinin ilk kuşak düşünürlerinden biri ve aksiyon adam› olan Nurettin Topçu, milletlerin varoluşunu tart›ş›rken tarihi her zaman ön plânda tutar. Onun felsefesine göre mazisiz bir millet olamaz: *"Millet, tarihinden ibarettir. Onu tarihinden s›y›r›n›z, insan sürüsü kal›r. ‹nsan, hem kendinin, hem milletinin, hatta bütün insanl›¤›n tarihini taş›maktad›r. Bu yüzden ilim ve hakikat gözüyle bak›l›nca milliyetçili¤imiz bu asr›n baş›ndan başlat›lamaz. Milliyetçili¤imizin başlang›c› için bir tarih gerekiyorsa bu 1071 Malazgirt zaferidir. Selçuklular›n bu topra¤a ektikleri milliyetçilik tohumlar›, Osmanl›larla olgun bir meyve olarak gelişir."*

Peyami Safa
(1899-1961)

Milliyetçili¤i bir millî kültür ve medeniyet meselesi olarak ele alan Nurettin Topçu'ya göre, bat› kültür ve medeniyeti bizim milliyetçili¤imize esas teşkil edemez. Bizim için ana kaynak ‹slâm'd›r. Bu konuda; *"Bizim milletimizin hayatî kuvvet kayna¤› ‹slâm dinidir. ‹slâm az zamanda Türklü¤ün hayat damarlar›n› doldurarak bu milletin varl›¤›n›n esasl› unsurlar›n› harekete geçirdi."* demektedir.

Edebiyat›m›z›n usta kalemlerinden ve büyük romanc›m›z Peyami Safa da *"Milliyetçilik ne bir ideoloji ne de bir nazariyedir (kuram); topra¤›n çekme, ateşin yakma, cisimlerin mekân içinde bir yer tutma olaylar› kadar gerçek bir olay›n ifadesidir. Milliyetçilik, her şeyin kendi kendisi oluşu gibi tabiî ve zarurî, bir milletin millet oluşudur."* demektedir.

Türk tarihini Hunlar, Göktürkler, Selçuklular ve Osmanl›lar olmak üzere dört ana döneme ay›ran, *Selçuklular Tarihi ve Türk-‹slâm Medeniyeti* ve *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi* adl› eserleriyle âdeta bütün tarihimizi yeniden yorumlayan ve Türkiye'nin yetiştirdi¤i en büyük tarihçilerden biri olan Osman Turan, "*Türk kudretinin, dört devrede yapt›¤› büyük cihan hâkimiyeti hamleleri, tabiat›yla millî tarihin pek çok zaferlerle dolmas›na sebep olmuştur. Lâkin Malazgirt Meydan Muharebesi, bunlar aras›nda cidden müstesna bir mevkii işgal eder."* der. Ona göre, *"Tarihin büyük dönüm*

noktalar›ndan birini teşkil eden Malazgirt zaferinin ilk mühim neticesi, şüphesiz ‹slâm ve Hristiyan dünyalar›n›n kaderini de¤iştirmekle meydana ç›kar.” Di¤er önemli bir sonucu da *“Anadolu’nun Türkleşmesini ve Türklere yeni bir vatan hâline gelmesini sa¤lamas›d›r.”*

Kemal Tahir
(1910-1973)

Devlet Ana roman›yla ünlü büyük edebiyatç›m›z Kemal Tahir, dil ve tarih bilinci üzerine söyledikleriyle çok geniş kitleleri etkilemiş gerçek bir ayd›nd›r. Yaz›lar›nda, dil ve tarih konusunda bilgisiz ve tutars›z olan ça¤›n›n ayd›nlar›n› eleştirmiştir. Ayd›nlar aras›nda Osmanl› düşmanl›¤›n›n moda oldu¤u dönemlerde, Osmanl› Devletini aç›kça savunmuş, düşünce dünyas›n› ve edebiyat anlay›ş›n› tarih tezi üzerine kurmuştur. O da Osmanl› Devletine ilişkin şunlar› söylemektedir:

“Osmanl› devlet ve yönetim düzeni, öylesine bir model oluşturmuştur ki, hem devletin süreklili¤ini sa¤lamak için gerekli bütün önlemleri alm›ş bulunuyor, hem de zulüm ve bask› rejimine gidecek kap›lar›, kendi bünyesinin gere¤i kapam›ş oluyor. Bu, dünya devletine aç›lan en gerçekçi penceredir.”

Kemal Tahir, Osmanl› devlet modelinin ana özelliklerini şu şekilde s›ralar:

1. Osmanl› Devletinde padişahtan başka soylu rakip yoktur.

2. Osmanl›lar, devletin süreklili¤i u¤runa kendi ailelerini bile feda etmekten çekinmemiştir.

3. Osmanl› Devletinde büyük toprak ve servet sahibi olman›n, devlet imkânlar›yla zenginleşmenin kap›lar› kapal›d›r.

4. Ticaret hayat›, Osmanl› ahlâk ve töresinde üçüncü s›n›f bir iş olarak görülmektedir. Böylece devlete karş› ticarî bir güç oluşmamaktad›r.

5. Devlet yönetimine kat›lmak halk›n en büyük idealidir. Bunun için çocuklar, “Benim o¤lum paşa olacak.” diye büyütülür.

6. Haks›z kazanç sahipleri ac›mas›zca cezaland›r›l›r.

7. Osmanl› devlet modelinde adalet esast›r. Adaletten ayr›lman›n ve kişisel güç elde etmenin yolu kapal›d›r. Çünkü yönetici kadro ve askerî s›n›f›n yükselmesi padişah›n elindedir.

Çanakkale zaferi ve Millî Mücadele, Türk tarihinin yeni bir dönüm noktas›d›r ve milletimizin en zor şartlarda neleri başarabilece¤ini gösteren çok önemli bir belgedir. Çanakkale’den Cumhuriyete giden yolda yaşanan bütün zorlu savaşlar›, k›sa ve özgün bir biçimde Sabahattin Selek’in *Anadolu ‹htilâli* adl› eserinde bulmak mümkündür.

Demek ki tarih s›radan bir hikâye de¤ildir; de¤işen ve de¤iştiren bir olgudur. Bir milletin kaderinin ve varl›k sebebinin s›rlar›yla doludur. Bu yüzden tarihini bilen kendini bilir, kendini bilen dünyay› bilir, dünyay› bilen de hayat› ve yaşamay› bilir. Böylece tarih insana, geçmişten gelece¤e bir hayat tasar›m› sunar.

Millet olma bilinci ve millet önderlerini tan›mak

Millet olmak veya bir millete mensup bulunmak bir duygu işi de¤il, bir irade işidir. ‹rade, millet olma ruhunun temelidir.

Mevlâna
(1207-1273)

Belli bir zamanda ve herhangi bir co¤rafyada yaşamak millet olmak için yeterli de¤ildir. Irk, dil, din, kültür, sosyal ve ekonomik hayat gibi ortak özellikler, üzerinde yaşan›lan co¤rafyay› milletin ayr›lmaz bir parças› hâline getirmelidir. O zaman bu co¤rafya, herhangi bir toprak parças› olmaktan ç›kar ve vatan olur. Vatan, millet fertlerinin ortak ruhunun yaşand›¤› yer demektir. Bu yerde kader birli¤i içinde yaşan›lan hayat ise tarihtir. Demek ki, millet olmak için ortak de¤erlerin kader birli¤i içinde yaşanaca¤› bir vatan sahibi olmak gerekir. Millet olmak, birlikte yaşama iradesini göstermektir.

Millet olman›n gerekçesi, insan olmak ve hayat› anlaml› hâle getirmektir. Hayat›n anlam› onun devaml›l›¤›ndad›r. ‹nsan›n bir millete mensup olmas›, belli bir hayat tarz›n› devralmas› ve onu gelece¤e taş›mas›d›r. Çünkü hayat kesintisiz bir süreçtir.

Hacı Bektaş Velî
(1209-1271)

Milleti oluşturan maddî ve manevî ruh, millet fertlerinin özgürlük ve sorumluluk duygusuyla gelişir. Özgürlü¤ün olmad›¤› yerde millet olamaz. Sorumluluk ise millet ruhunun korunmas›, geliştirilmesi ve gelecek nesillere taş›nmas›d›r. Millet önderleri, özgürlü¤ün ve sorumlulu¤un maddî ve

manevî temsilcisidir. Maddî temsilciler birer kahramand›r. Millet, özgürlü¤ünü onlara borçludur. Manevî temsilciler bilim, düşünce ve sanatta milletin ruhunu şekillendiren, gelece¤in yolunu gösteren birer manevî mimard›r. Millet önderleri, kendilerini milletlerine adam›ş şahsiyetlerdir. Onlar milleti, millet onlar› yarat›r!

Yunus Emre
(1240-1320)

Milletler, kahramanlar›yla yaşar ve kahramanlar›yla gelece¤i yakalar. Milletimiz, maddî ve manevî önderleri sayesinde Orta Asya'dan Anadolu'ya gelmiş, Anadolu'yu kendine vatan edinmiş ve buradan bütün dünyaya aç›lan bir medeniyet inşa etmiştir. Alparslan'dan Fatih Sultan Mehmet'e, ondan Kanunî Sultan Süleyman'a ve Mustafa Kemal Atatürk'e uzanan önderler çizgisi milletimizi hep ileriye taş›m›şt›r. Yine bu çerçevede bir taraftan Ahmet Yesevî, Mevlâna, Yunus Emre, Şeyh Edebali, Akşemsettin, Hac› Bektaş Velî, di¤er taraftan da Ali Kuşçu, Mimar Sinan, Evliya Çelebi, Ahmet Cevdet Paşa, Nam›k Kemal, Mehmet Âkif gibi öncüler milletimizin yolunu ayd›nlatm›şt›r.

Günümüzün dünyas›nda egemen güçler, millî kültür ve millî kahramanlara karş› sinsi bir savaş yürütmektedir. Onlara göre milletler, kendi de¤erlerine ve kahramanlar›na sahip ç›kt›klar› sürece millî ç›karlar›n› daha çok koruyacakt›r. Millî ç›karlar›n› koruyan milletleri sömürmek ise o kadar kolay de¤ildir.

Kültür emperyalizmi denilen olay, milletleri içeriden çö-

kertme olay›d›r. Bir milletin dilini, dinini, tarih bilincini ve vatan sevgisini yozlaşt›rmay› başard›¤›n›zda o milletin fertleri, para karş›l›¤›nda bütün de¤erlerini satabilecek bir duruma gelir. ‹şte o zaman onlar, ülkelerinin tarih de¤erleri ve kültür miras› herhangi bir sald›r›ya veya ya¤maya u¤rad›¤›nda sadece alacaklar› paraya bakar. Kendi geleceklerinin ya¤maland›¤›n›, talan edildi¤ini anlamazlar. Bu yüzden tarih bilinci, bir milleti ya¤mac› anlay›şlara karş› koruyan en büyük güçtür.

Kahramanlar›yla yaşayan milletler, başka milletlerin kahramanlar›n›n ard›ndan gitmez. Kahramanlar›yla yaşamak demek, onlarla övünmek ve onlar› körü körüne taklit etmek de¤ildir. Kahramanlarla yaşamak; kahramanlar›n misyonunu sürdürmek ve yapt›klar›n› anlamaya çal›şmak, ülkülerini günümüz gerçeklerine uyarlamakt›r. Di¤er bir deyişle misyonlar›n› işlevsel hâle getirmektir. Çünkü her kahraman yeniden keşfedilmeyi bekleyen bir dünyad›r!

Tarihin dünyas›n› tan›mak, gerçek dünyay› tan›makt›r. Kahramanlar›yla yaşamayan milletler, başkalar›n›n dünyalar›nda yaşar. Başkalar›n›n dünyas› bizim dünyam›z de¤ildir. Günümüzün dünyas›nda başar›l› milletler, tarihini ve kahramanlar›n› güncelleştiren milletlerdir. Bunu başaramayan ve geçmişine karş› yabanc›laşan milletler ise silik ve pasiftir; gerçek dünyada hiçbir a¤›rl›¤a ve etkiye sahip de¤ildir.

Mimar Sinan
(1490-1588)

Vatan sevgisi: Sürekli bir ilkbahar

Vatan sevgisi imandand›r, derler. Gerçekte vatan sevgisi bütün sevgileri besleyen, onlara hayat veren bir kaynakt›r. Çünkü vatan, yaşamak arzusunun, özgürlü¤ün, gelece¤e aç›lman›n, sonsuzu kucaklaman›n hem gerekçesi hem de garantisidir. Vatan› olmayan sevgiler karş›l›ks›z kal›r. Sevdi¤imiz kişi veya kişileri gönül vatan›nda yaşat›r›z. ‹nanç, ülkü ve aşklar›m›z› gönlümüzde taş›r›z. Millet için vatan gönül demektir. Bu yüzden vatan u¤runda verilen kavgalar temelde gönül kavgas›d›r. Vatan inanç ve aşkla savunulur, çünkü inanç ve aşk gönlün eseridir.

‹nsan için vücut neyse millet için vatan odur. Ruhumuzun arzular›n› gerçekleştiren vücudumuzdur. Vücudumuz olmazsa ruhumuz uçup gider. Vatan› olmayan milletler hangi arzular›n› gerçekleştirebilir? Öyleyse vücudumuzu korudu¤umuz kadar vatan›m›z› da korumal›y›z. Vücudumuzun herhangi bir parças›ndan vazgeçemeyece¤imiz gibi vatan›m›z›n bütünlü¤ünü sarsacak herhangi bir girişime de anlay›şla bakamay›z.

Milletlerin ruhu tarih, vücudu vatand›r. ‹nsan, bedensel ve ruhsal ihtiyaçlar›yla, istekleriyle bir bütündür. Ruh bedenden ayr›l›nca hayat biter. ‹nsan için ruh ve vücut neyse millet için tarih ve vatan odur. Ayn› şekilde gönlün huzuru, vücudun sa¤l›¤› neyse tarih bilinci ve vatan sevgisi de odur.

Namık Kemal
(1840-1888)

Mehmet Âkif Ersoy
(1873-1936)

Varl›¤›n›n s›n›rlar›n› doldurmak ve s›radanl›¤› aşmak isteyen bir insan, buradaki huzuru bilince, sa¤l›¤› sevgiye dönüştürmeyi başarmal›d›r.

Mehmet Âkif Ersoy, bu topraklar›n yetiştirdi¤i en büyük öncülerden biridir. Milletimize arma¤an etti¤i "‹stiklâl Marş›"yla gönüllerimizde sonsuza kadar yaşayacakt›r. Millî Mücadele için kalemiyle, konuşmalar›yla milletimizi harekete geçirmiş, vatan›n savunmas›nda öncü bir rol üstlenmiştir. Sadece şair de¤il, ayn› zamanda büyük bir düşünce adam› ve ayd›nd›r. Kişili¤iyle herkese örnek olmuş bir insand›r. Ona göre vatan, s›radan bir toprak parças› de¤ildir. Atalar›m›z›n kanlar›yla sulanan topraklar bizim için kutsald›r. Vatan u¤runda her şeyimizi seve seve vermeye haz›r›z. Çünkü vatans›z yaşaman›n bir anlam› yoktur. "‹stiklâl Marş›"n›n 6, 7 ve 8. k›t'alar›nda, bu duygular› ruhumuza kaz›maktad›r:

Bast›¤›n yerleri "toprak" diyerek geçme, tan›!
Düşün alt›ndaki binlerce kefensiz yatan›.
Sen şehit o¤lusun, incitme, yaz›kt›r, atan›:
Verme, dünyalar› alsan da bu cennet vatan›.

Kim bu cennet vatan›n u¤runa olmaz ki feda?
Şüheda f›şk›racak topra¤› s›ksan, şüheda!
Can›, canan›, bütün var›m› als›n da Huda,
Etmesin tek vatan›mdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden ilâhî şudur ancak emeli:
De¤mesin mabedimin gö¤süne namahrem eli;
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

(*Şüheda:* Şehitler; *Canan:* Sevgili; *Huda:* Tanr›; *Cüda:* Uzak, ayr›; *Mabet:* ‹badet yeri; *Namahrem:* Yabanc›, düşman; *Şehadet:* Tan›kl›k; yüksek bir ülkü u¤runda ölme, şehit olma.)

Orhan Şaik Gökyay da bir şiirinde (Bu Vatan Kimin?), vatan›n gerçek sahiplerinin kimler oldu¤unu şöyle anlat›r:

Mustafa Kemal Atatürk
(1881-1938)

Bu vatan, topra¤›n kara ba¤r›nda
S›ra da¤lar gibi duranlar›nd›r.
Bir tarih boyunca onun u¤runda
Kendini tarihe verenlerindir.

Sakarya Savaş› s›ras›nda Mustafa Kemal'in söyledi¤i şu tarihî söz de bu gerçe¤in başka bir şekilde ifadesidir: *"Hatt› müdafaa yoktur, sath› müdafaa vard›r. O sat›h bütün vatand›r. Vatan›n her kar›ş topra¤› vatandaş kan›yla ›slanmad›kça terk olunamaz."*

Türk Millî Mücadelesi, işte böyle bir inanç ve aşk›n eseridir.

Vatan gibi bayrak da millet hayat› aç›s›ndan kutsal bir de¤erdir. Çünkü bayrak, vatan ve milletin ba¤›ms›zl›¤›n›n yegâne sembolüdür. "Bayrak" şiiriyle tan›nan Arif Nihat Asya, bu şiirinin girişinde bayra¤›m›za şöyle seslenmektedir:

Ey mavi göklerin beyaz ve k›z›l süsü...
K›z kardeşimin gelinli¤i, şehidimin son örtüsü.
Iş›k ›ş›k, dalga dalga bayra¤›m,
Senin destan›n› okudum, senin destan›n› yazaca¤›m.

Şimdi, giydi¤imiz elbise ve kulland›¤›m›z eşyalarda başka milletlere ait bayraklar›n veya çeşitli sembollerin bulunmas›, başta kendimize, sonra vatan›m›za ve tarihimize karş› bir sayg›s›zl›k, bir yabanc›laşma belirtisi de¤il midir? Kendi sembollerimizi gururla taş›yacak bir bilince erişmek, kişili¤imizin sa¤laml›¤› aç›s›ndan somut bir göstergedir.

Unutmayal›m ki kişi ve millet olarak neysek oyuz. Kendimizi başkalar›yla k›yaslamak aşa¤›l›k kompleksine girmektir. Başkalar›n›n üstünlükleri varsa bizim de üstünlüklerimiz vard›r. Önemli olan onlar›n bizi tan›mlamas› de¤il, bizim kendimizi tan›mam›zd›r. Kendini başkalar›yla k›yasa sokan veya karş›laşt›ran, üstün olsa bile avantaj›n› yitirmiş olur. Çünkü kişilik savaş›, bir anlamda öz güven savaş›d›r.

Yeni bir başlang›ç için son sözler

‹nsan›n do¤umla başlayan, ama ölümle bitmeyen hayat serüvenine ilişkin çeşitli konular üzerinde yapm›ş oldu¤umuz söyleşiyi burada bitiriyoruz. Hayat devam etti¤i sürece biten her söyleşi, yeni bir söyleşinin başlang›c› olacakt›r. Biz, duygu ve düşüncelerimizi sizlerle paylaşmaya çal›şt›k. Siz de onlar› başkalar›yla paylaşacaks›n›z. Bu bir süreçtir ve böyle devam edip gidecektir.

Hayat serüveni, irade ve bilinçle şekillenen bir olgudur. Gelişigüzel ve rastlant›sal de¤ildir. Var olan her şeyin bir yeri, de¤eri/anlam› ve amac› vard›r. ‹nsanlar aras› iletişimin amac› ise insanî gerçekli¤in paylaş›lmas›n› sa¤lamakt›r. ‹nsan, hayata dair düşünce ve tecrübelerini başkalar›yla paylaşt›kça kendini yeniler. Kendini yenileyen, kendi yolunda daha huzur ve güvenle ilerler.

Hayata anlam kazand›ran onun için verdi¤imiz mücadeledir. Bu mücadelenin, varl›¤› ve kendimizi tan›mak, aidiyet düşüncesini geliştirmek, e¤itim hayat›, meslek sahibi olmak

gibi zorlu aşamalar› vard›r. Bu aşamalar› başar›yla geçenler, hayat mücadelesinde daha donan›ml› ve güçlü olur.

Söyleşimizi, bu sat›rlar›n yazar›n›n *Örtüye Bürünen Sözler* adl› kitab›ndan bir şiirle (Sevdal› Çocuklar) noktalayal›m. Bu şiir, kendi içinde yaln›zlaşan bir duyarl›¤›n varoluşunu anlatmaktad›r:

Biz ürkek bir aşk›n üvey çocuklar›y›z
Yaln›zl›¤›m›z ç›nar olur kendi gövdemizde
Hasret ne yana dönsek damlar gözlerimizden
Yaban›l gülüşler umut verir bize
Vitrinlere bakar saçlar›m›z› düzeltir
El pençe divan dururuz an›lar›n önünde
Şark›lar anlatamaz meram›m›z› art›k
Gece bir kasvettir çöker ruhumuza

Biz sorulara terk edilmiş bedbin çocuklar›z
Kara kara düşünür korkular arş›nlar›z
Yenik düşer gövdemiz s›radan aşklara
Bulan›k suda bal›k avlar›z
Sab›r nedir bilmeyiz köprülerden geçeriz
Yaln›zl›¤›m›z ç›nar olur kendi gövdemizde

Faydal› kitaplar

- A. Hamdi Akseki, *‹slâm Dini,* Diyanet ‹şleri Başkanl›¤› Yay›nlar›, 1980.
- Ahmet Hamdi Tanp›nar, *Huzur,* Dergâh Yay›nlar›, 1986.
- Alexis Carrel, *‹nsan Denen Meçhul,* çev. Refik Özdek, Ya¤mur Yay›nevi, 1983.
- Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik,* Ya¤mur Yay›nevi, 1979; *Gençlerle Başbaşa,* Ya¤mur Yay›nevi, 1981.
- Ali ‹zzetbegoviç, *Do¤u ve Bat› Aras›nda ‹slâm,* çev. Salih Şaban, Nehir Yay›nlar›, 1992.
- Ali Şeriati, *Medeniyet ve Modernizm,* çev. Fatih Selim-Abdurrahman Arslan, Düşünce Yay›nlar›, 1980.
- Cemil Meriç, *Kültürden ‹rfana,* ‹nsan Yay›nlar›, 1986.
- Erol Güngör, *‹slâm'›n Bugünkü Meseleleri,* Ötüken Neşriyat, 1989; *‹slâm Tasavvufunun Meseleleri,* Ötüken Neşriyat, 1989.
- ‹bn Hazm, *Güvercin Gerdanl›¤›,* çev. Mahmut Kan›k, ‹nsan Yay›nlar›, 1985.
- *‹lmihâl,* C. I-II, Türkiye Diyanet Vakf› Yay›nlar›, 2003.
- *‹slâm'a Giriş / Gençli¤in ‹slâm Bilgisi,* Diyanet ‹şleri Başkanl›¤› Yay›nlar›, 2006.
- ‹smet Bozda¤, *Kemal Tahir'in Sohbetleri,* Bilgi Yay›nevi, 1980.
- *Kur'an-› Kerim ve Aç›klamal› Meali,* Türkiye Diyanet Vakf› Yay›nlar›, 2003.
- Martin Lings, *Hz. Muhammed'in Hayat›,* çev. Nazife Şişman, ‹nsan Yay›nlar›, 1984.
- Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat,* hzl. M. Ertu¤rul Düzda¤, ‹z Yay›nc›l›k, 1991.
- Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil,* Dergâh Yay›nlar›, 1989.

- Memet Fuat, *Ça¤daş Türk Şiiri Antolojisi,* Adam Ya-y›nlar›, 1985.
- Muhammed Hamidullah, *‹slâm'a Giriş,* çev. Cemal Ay-d›n, Türkiye Diyanet Vakf› Yay›nlar›, 1999.
- Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk,* C. 1-3, Millî E¤itim Bas›mevi, 1982.
- Mümtaz Turhan, *Kültür De¤işmeleri,* Marmara Üni-versitesi ‹lâhiyat Fakültesi Vakf› Yay›nlar›, 1987.
- Necip Faz›l K›sakürek, *Çile,* Büyük Do¤u Yay›nlar›, 1991.
- Nurettin Topçu, *Var Olmak,* Dergâh Yay›nlar›, 1997; *Kültür ve Medeniyet,* Dergâh Yay›nlar›, 1998.
- Osman Turan, *Selçuklular Tarihi ve Türk-‹slâm Me-deniyeti,* Dergâh Yay›nlar›, 1980.
- *Osmanl› Devleti ve Medeniyeti Tarihi,* C. 1-2, editör Ekmeleddin ‹hsano¤lu, IRCICA, 1994, 1998.
- Peyami Safa, *Sanat-Edebiyat-Tenkit,* Ötüken Neşriyat, 1978.
- *Riyazü's-Salihin ve Tercemesi,* C. 1-3, Diyanet ‹şleri Başkanl›¤› Yay›nlar›, 1990.
- Sabahattin Selek, *Anadolu ‹htilâli,* C. 1-2, 1965.
- Said Halim Paşa, *Buhranlar›m›z ve Son Eserleri,* hzl. M. Ertu¤rul Düzda¤, ‹z Yay›nc›l›k, 1991.
- Sezai Karakoç, *‹nsanl›¤›n Dirilişi,* Diriliş Yay›nlar›, 1978; *Ruhun Dirilişi,* Diriliş Yay›nlar›, 1979.
- *Sosyo-Kültürel De¤işme Sürecinde Türk Ailesi,* C. 1-3, Başbakanl›k Aile Araşt›rma Kurumu Yay›nlar›, 1993.
- Süleyman Hayri Bolay, *Felsefî Doktrinler ve Terimler Sözlü¤ü,* Akça¤ Yay›nlar›, 1996.
- Şinasi Gündüz, *Misyonerlik,* Diyanet ‹şleri Başkanl›¤› Yay›nlar›, 2005.